

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

1951

LETNIK VII. – LI.

4

Revije, katere zamenjujemo za Planinski Vestnik

VIII. Afrika:

a) The Journal of the Mountain
Club of South Africa

IX. Švedska:

a) Till Fjälls, Organ of the Sven-
ska Fjällklubben

VSEBINA: OSVOBODILNA FRONTA NAM KAŽE POT / Franc Ceklin:
NEUKLONLJIVI / Pavel Kunaver: GLOBOKA ALPINIŠTIKA / Dr. J.
Prešern: OKROG KRNA / Adolf Čebulj: NA GROBU V GORAH / Stanko
Kokošinek: SEVERNA STENA OJSTRICE / DRUŠTVENE VESTI (Iz
občnih zborov. Pregled prvenstvenih vzponov, Titova štafeta po Sloveniji,
Stalne zimske markacije v triglavskem pogorju, Taborniki ustanavljajo
organizacijo, Inozemski odsek PZS) / Razgled po svetu

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana
zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja 12krat na leto, po potrebi
v snopičih po dve številki skupaj / Članki se pošiljajo na naslov: Tine Orel,
Celje, I. gimnazija / Uprava: Fizikurna založba Slovenije, Ljubljana, Lako-
zarjeva ulica, pošt. predal 58, tel. 33-85 / Tu se urejujejo: reklamacije (ki se
upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi,
razvid naslovov / Tiska Celjska tiskarna v Celju / Letna naročnina znaša
150 din in se lahko plača tudi v dveh obrokih po 80 din / Tek. rač. revije pri
Narodni banki 602-90331-0 / Spremembo naslova naj naročniki javijo na Upravo
Planinskega Vestnika / Pri spremembi naslova javljajte prejšnji in novi naslov:
po možnosti s tiskanimi črkami, da ne bo pomot.

OBISČITE
GOSTINSKA
PODJETJA
GLAVNEGA
MESTA
LJUBLJANE

Restavracije:

Rto, Šelenburgova ulica z barom
Slavija, Gosposvetska cesta
Daj dam, Cankarjeva ulica
Činkole, Poljanska cesta

Kavarne:

Emona, Cankarjeva ulica
Evropa, Gosposvetska cesta
Nebotičnik, Gajeva 1 z barom
Tabor, Škofja ulica

Slaščičarna:

Volga, Cankarjeva ulica

Gostilne:

Figovec, Tyrševa cesta
Savica, Celovška cesta
Sokol, Pred škofijo
Belokranjc, Florjanska ulica
Rožnik, Pot na Rožnik
Podroznik, Pot na Rožnik
Ruski car, Mala vas 16, Jezica

Hotel:

Soča, Sv. Petra cesta

Prenočišča:

Pri starem Tislerju (za prehodne goste)
Pri Belokranjcu, Florjanska ulica

Restavracije:

za usl. na potovanju: Tavčarjeva ulica +
Stari Tisler, Kolodvorska ulica

Osvobodilna fronta nam kaže pot

Politični in socialni pomen planinstva in alpinizma se kaže po vsem svetu pri vseh kulturnih narodih. Že v 19. stoletju so ga imenovali najpomembnejši šport zaradi njegove bogate idejne vsebine in tehnične zahtevnosti. Po drugi svetovni vojni vidijo v njem izraz nacionalne moči in nacionalnega duha posebno tiste države, ki so v tej vojni doživele poraz ali pa so utrpele na mednarodnem položaju in ugledu.

Narodi naše države so v zadnji vojni dosegli največje politične in socialne pridobitve. Ni čudno, če je po ljudski revoluciji prebujeni ustvarjalni duh naših narodov v kratkem času tudi v športu pokazal uspehe mednarodne veljave. Tudi planinstvu in alpinizmu so se odprle nove organizacijske in materialne možnosti, sprostile so se sile tudi tu. Ta panoga je v naši državi dobila tak pomen, da z njo v resnici predstavljamo velik delež naših športnih in kulturnih sposobnosti. Ravno slovenski narod, ki ima v njej največ izkušenj in največ uspehov, pa je dolžan, da s svojimi alpinisti in s svojo organizacijo potrdi pred svetom veljavo tega najpomembnejšega športa.

Ob deseti obletnici politične organizacije, ki je slovenski narod povedla v socialno svobodo in državno samostojnost, se Planinska zveza Slovenije v celoti zaveda nalog, ki jih ima pred narodom in državo. Športna, tehnična, etična, kulturna, politična in obrambna vsebina planinstva in alpinizma je taka, da močno podpira boj našega naroda in naše države za svobodo, za resnico in pravico, za mir in enakopravnost med narodi. Ljubezen do naše zemlje, do naše zgodovine, do naše borbe za zgraditev socializma nam narekuje, da še bolj spopolnimo svoje organizacijsko, propagandno in gospodarsko delo, športno moč in kulturno zmogljivost našega gorništvaja pa preskusimo na klasičnih terenih svetovnega alpinizma. Z okrepitvijo naše organizacije navznoter in s prepričljivimi uspehi navzven bomo najdostojneje počastili najiminennejši praznik slovenskega naroda.

Kot bi bilo včeraj, pomnim. Pa je vendar že sedem let.

Vračala sva se iz Koprivnika.

Ker je okupator s pomočjo izdajalca v svojem besu uničil ciklostilno tehniko nad Gorjušami, je bilo treba postaviti nov bunker. Skrb za nemoteno delo v propagandi nam je narekovala, da smo si izbrali varen oddaljen kraj. In res. Čez dober mesec so visoko gori nad navpično steno Pikave, V Vrh, prvič zaropotali razmnoževalci. Naša tiskana beseda pa je poslej varno romala po skrivnih kurirskih poteh v dolino, prikrita okupatorjevemu očesu vasovala po bohinjskih vaseh, učila in bodrila. Klic po svobodi je bil čedalje močnejši, strah okupatorja noč za nočjo večji.

Tam za Javornico, v bližini prvih staj na Šeh, sva se za čas ustavila. Molče sva se zazrla v zasnežene gore.

Po robah nad Konjščico, po prisojnih rebrih Viševnika, so se iz plazin temnile lise kopnih skal. Nad temnim gozdnim pasom Loma so se v dopoldanskem soncu bleščala snežišča kopastega Tosca. Za njim, nadkriľjujoč vse, je silil v višave zaledeneli rog Triglava. Odsekani rob Koštrunovca in stožec Mišelj vrha sta metala senco na Spodnje Ledine. Nič ni kazalo tam gori, da se misli zima umakniti v igredi.

Zakoprnel sem po beli opojnosti višav, zahotelo se mi je borbe z zaledenelimi vršaci. Da, pred šestimi leti. Kot tisti dan, me je vabil Triglav, pomagal mu je moj spomin. Prav takegale krasnega marčnega dne sem bil pri njem na obisku. Z Martinom sva v samem jutru krenila z Dednega polja na Hribarice in se povzpela na Kanjavec, obmejnih stražarjev nama ni bilo mar. Sem gori jih ne bo. Zaledeneli žlebovi Komarja in plazovite, zasnežene visine Skoka so porok za to. Zgodnja dopoldanska ura in bližina Triglava sta storili svoje. V prešernem smuku sva se zapodila nizdol na sedlo Dolič, obšla Šmarjetno glavo in že sva bila ob italijanski vojaški stavbi. V žgoči opoldanski pripeki sva dosegla zapadno steno nad plazovito Za Planjo. Pod previsom sva se okrepčala.

Sloneč na suhi skali sem se predal blagodejnemu učinku sonca. Priprtih oči sem zrl nekam tja preko Trente na ostro konico Bavškega Grintavca, za katerim se je v medlejšem odtenku risal mogočni masiv Kanina. Sama bleščeča belina gora, razpeta jasnina neba, vsenaokrog pa brezbrizni mir. Ne. V tankem curku prijetno žubori snežnica v nastavljeno steklenico. Martin skrbi za pijačo in grede nekaj momlja.

Odločila sva se za vzpon. Dereze in cepine sva imela. Sitnost je bila zavoljo smuči. Kam z njimi? Otovorila sva se z njimi in rinila po zasneženi Kugyjevi. Ob dveh popoldne sva dosegla škrbino »Čez Nogo«.

Nad treznim razumom, ki nama je svetoval povratek ali vsaj sestop na Prode, je zmagalo hrepenenje srca. Kvišku, na vrh!

Pustila sva smuči in se zagrizla v zaledenele strmali. Ob treh sva dosegla vrh.

Nepozabno doživetje. Dan je bil čudovito jasen in čist. Samo doline so bile zastrte z rahlim sinjkastim čadom. Kot dragulji so se bleščale poledenele gore. Vrata so tonila v modrikastih sencah in za njimi je žarela rajda Karavank.

Trpka misel je zaskolela. Hitlerjanski val je te dni pljusknil do sem. Fašistični osvajalni duh triumfira. Slovenska Koroška, tam zadaj, je preplavljena z rdečimi cunjami s polomljenim križem. Mrki Prus je stopil na našo Golico. Pred tednom je bil »anšlus«.

Tiste ure tam gori ne bom nikdar pozabil.

Da, šest let je od tega.

Med tem je hitlerjanska povodenj planila dalje in zalila slovensko domačijo.

Ljudstvo, zapisano smrti, ali boš vzdržalo? Tretje leto biješ junaški boj s pobesnelo fašistično zverjo. Bliža se tretja obletnica napada.

Da, vzdržali bomo! Kljubujoča misel je vstala. Še bo žvenketal cepin na poledenelih vesinah, še bo pelo kladivo nad prepadi. Še bo kdaj pomlad, svoboda.

In prav na tretjo obletnico barbarskega napada bo priložnost, da pokažemo Švabu moč naše uporne volje do življenja, dokažemo, da je naša domala gola pest trša od železnega stroja njegovih divizij, da nas ni strl. Še smo tu, vsak dan močnejši.

Francelj je tiho požvižgaval in zrl v dolino, ki je kazala kopno lice. Le na osojni strani Rudnice so se belile redke krpe snega. Po prisojnih robeh nad Srednjo vasjo so žarele blazine vresja. Niso še odlezli zadnji snegovi s Šij, že so se med leščevjem bohotili roji trobentic. Jasne noči so bile še občutno mrzle. Rjavkaste lise rovtov je jutro za jutrom pobelila slana.

Oko mi je obviselo na Studoru. Izzivalno je kazal na vzhod prepadno, skoro štiristometrsko steno.

Odločil sem se.

»Vidiš,« sem pokazal Franceljnu v soncu ožarjene navpične plati pod ogromnim vrhnjim previsom, »tjale gori bi se zrinila in razobesila našo zastavo; v nekaj dneh bo tri leta, kar nas je Švaba napadel.« Ves v ognju je poskočil: »To bo prava. Samo Martin mora biti tudi zraven. Ali jim bomo nasuli popra pod rep, hudičem švabskim.«

Besedam so sledila dejanja.

Vse je šlo po načrtu. Martina sva povabila po kurirski zvezi.

In ko smo se v sredo pod noč znašli na vrhu Studora, nas je že čakal Joža. »Lej,« je dejal in ljubeče pogledal harmoniko na tleh, »zabetonirano sem imel, da ne bi prišla Švabu v roke, ko mislim odniniti k vam v gošo, pa sem jo izkopal. Za tako stvar sem pa koj pripravljem.« Malce ga je pa le skrbelo, češ, ko pa vsa dolina pozna glasove njegovih »brencljev«.

S sabo je prinesel naročeno zastavo. Dekleta v dolini so sešila ogromno reč. Nismo se je mogli nagledati, razgrnjeno preko vse »konte«, kjer smo imeli »štabni posvet«. Joža je prinesel tudi seneno vrv, konec

jeklene žice, plezalni klin, kladivo in steklenico bencina. Vse je bilo v redu.

Čas do večera smo dobro izrabili. Nabrali smo za kake tri voze suhljadi in jo znosili na kraj Studora. Naprej na rob prepada jo je v mraku znosil Jože.

Izogibajoč se snežnim zaplatam po rovkih na Blatcah smo v mraku utonili v dolino. Dober streljaj nad vasjo Studor smo se ustavili.

Jasnemu dnevju je sledila oblačna noč.

Zavili smo v temno severno ostenje Studora. Strmina je naraščala. Izdajalskim vesinam in poličkam, pokritim z lansko starino, ni bilo zaupati. Še tista mrvica zemlje je bila zmrzla. Samo vrhnja skorja je bila tala. Drselo je.

Tipali smo za svetlejšimi odtenki, za skalami in se mukoma dvigali. Na oblačnem nebu se je na levici odražal ostri zob severovzhodnega raza.

Pričelo je rahlo pršiti.

Zagrizli smo se v zadnje strmali. Sprva opreznim nam ni bilo več mar švabskih patrol, ki se morda potikajo kje spodaj v bližini, še manj mar temne globine, ki je meter za metrom rasla in požirala odskakujoče okruške skal.

Cilj moramo doseči.

Še nekaj potegljajev in dosegel sem položno ramo v razu. Globoko doli je ostal divjedrni zob in dobrih tri sto metrov niže je snivala vasica Studor. Drobna kresnica je zagorela v gmajni za vasjo. In še in še. Janez je z žepno svetilko dajal dogovorjene signale. Vse v redu. Vsaj za zdaj. Na greben je prisopihal Francelj, takoj za njim pa se je čulo pridušanje Martina. On je ostal na grebenu, za opazovalca signalov v dolini, s Franceljnom sva se pa motala navzgor skozi nekaj kamin.

Tedaj se je začelo nekaj, kar je mejilo na blaznost. Tista prečnica nad navpičnim, tristometrskim prepadom ne bo nikoli več preplezana v taki mrki aprilski noči. V sencih je kljuvalo in nabijalo, roke so krčevito hlastale za oprimki, noga je iskala neznamen stop, druga, napeta kot tetiva, je držala težo telesa. Strahotna globina je zevala pod nama. Ni sva je videla, a vedela sva zanjo. Nenavezana sva se pomikala centimeter za centimetrom na levo. Če pademo prvi, bo drugi z zastavo morda dosegel rob tistih gladkih navpičnih plati. Dosegla sva jih oba. Na cilju sva. Šele sedaj sva se zavedela, da venomer prši.

Pod zadnjim, mogočnim previsom pod vrhom Studora je prilepljena borna polica. Par krivenčastih gabrov se je vsesalo v razpoke skal.

Odmotal sem vrv, jo vrgel okoli zanikrnega gabra in vzel iz nahrbtnika vse potrebno. Vrv je tekla skozi tovariševe dlani; obložen z bremenom sem se spustil še nekaj metrov nižje, prav na rob prepadnih plati. Izpulil sem dve za dobro mačjo glavo debeli skali, jih ovil s pripravljeno vrečevino in z žico pritrdil na palico na spodnjem koncu ovoja. Otikal sem špranjo v skali, nastavljal klin in udaril. Oster kovinski zvok se je odbil od skal. Čuj Švaba doli na cesti, vijoči se sredi polj!

Skovir ti z jedkim glasom skovika osmrtnico! V čedalje višjih tonih je pel klin. Neugnana prešernost je planila vame. Pesem kladiva, kako dobro deneš ušesu v teh težkih dneh! Šele ko je zabit do ušes trdno tičal v skali, sem spravil kladivo v nahrbtnikov žep. Zaupal sem mu dragoceni tovor, privezan na jekleno žico. Obtežena tkanina se je pogrezala v globino, se povsem izvila iz mojih rok in negibno obvisela.

Naj se zgodi kar koli, cilj je dosežen. Napetost je popustila.

Spet izpostavljena prečnica, spet praznina pod nogami. Nazaj je šlo za spoznanje laže. Poznala sva razčlemba skal.

Podali smo si roke s čakajočim Martinom, se zasilno navezali na vrv in tonili meter za metrom. Varoval sem ju. Redki pritlikavi gabri so mi tu in tam služili. Trda je šla, pa smo se le izlizali.

Pod steno smo bili pripravljeni na kak rafal švabske patrola, ki bi nas morda izvohala. Nič. Gluha noč je v miru snivala. Dosegli smo strmo pot, ki drži iz vasi in dobesedno planili navzgor na Blatce, pa preko rovov na vrh Studora. Joža je imel že vse pripravljeno. Steklenička bencina je imela svojo besedo.

V hipu je zagorel kres na robu prepada. Martinova mavzerica je poslala svinčen pozdrav v švabsko postojanko na koncu Srednje vasi in še in še. Spremljana od vriskajočih zvokov harmonike je preko speče zgornje Bohinjske doline zaorila himna: »Hej Slovani...«

Martin je poskrbel tudi za primerne »rakete«. Že dan poprej je pripravil zajetno butaro suhih jesenovih vej in jim, kot je dejal, namočil »repe« v raztopljeni smoli. Ognjeni curki so lili v brezdno, se v ostenkih odbijali in se razpršeni iskrili v tisočernih migotajočih lučih, ki so tonile v globino. Ob plapolajočih zubljih grmade so minevale ure in pesem za pesmijo je donela v temno pomladansko noč.

Švabi so spodaj, za utrjenimi bunkerji postojanke v Srednji vasi, strahopetno molčali. Niti bevsknili niso.

Proti jutru se je nebo ubrisalo. Sonce je radovedno pokukalo izza Koprivnika in pomežiknilo doli v prebujajočo se dolino.

Glej! Tam gori v omotični višini studorskih skal se je na gladkem sivkastem apnencu ostro odražala pisana zastava. In rdeča zvezda je žarela v sredini. Vasi so vzvalovile. Vse je drlo iz hiš gledat čudo nad vasico Studorom, nad katero so se sukljali tanki stebriči dima. Gospodinje so pristavile lonce za žgance. Oči so govorile v pritajenem veselju, česar niso smela usta. Naša zastava. Ogromna, še večja kot je bila v resnici, se jim je zdela. Pa je tudi bila. Šest metrov v dolžino, v širino pa za dober raztežaj moža.

In kdo naj popiše onemogli bes Švabov. Zelenih obrazov so boljčali na Studor. Komandant Weiss iz Bohinjske Bistrice je malone zblaznel. V divjem diru, spremljan od dveh spenjenih volčjakov, je v prikolici menda kar trikrat obdirjal Bohinj okoli in okoli. V vseh njegovih postojankah ni bilo človeka, ki bi mu mogel sneti osovraženo zastavo. Z minami se mu je zdelo menda presramotno. Patrulja za patroljo je križarila po cesti med Staro Fužino in Srednjo vasjo in z daljnogledi bedasto buljila v divje strmali Studora.

Negibna, kot naslikana, je visela zastava. Visela ves dan šestega aprila in še naslednjo noč. Visela polnih osemtrideset ur.

In šele v petek popoldne si je upala močna švabska patrolja dvanajstih mož povzpeti se preko Blate na vrh. Sijajno varovanega so nekoga z vrha Studora preko previsa na več vrveh spustili na dobrih šestdeset metrov nižjo poličko. Švabski vojak je z vso previdnostjo dvigal zastavo. Ni čuda, saj sta bili na njenem spodnjem koncu otvezeni kar dve »bombi«. Z velikim trudom so ga izvelkli na vrh. Pogumni Tirolec je takoj dobil mesec dni dopusta. Z vso bahavostjo so nato v dolini razkazovali sneto zastavo. »Banditi« so poraženi.

Prekletost so se uželi. Nista še minula dva dneva, že smo vnovič stali vrh Studora. Zvonjenje ravenjskih zvonov so sekali ostri rafali. Težke strojnice švabske postojanke so nenehno bruhalo šope svinca na skalnati vrh. Bilo je krasno nedeljsko jutro, velika noč. Nad štiristometerskim prepadom, kamor je bilo znova prikovanih na stotine srečnih oči, je oblita s škrlatnim sijem vzhajajočega sonca, vnovič žarela naša zastava — znanilka svobode.

Štiri mesece pozneje. Poletje 1944.

V mračni grapi, tam nekje pod Martinj vrhom, me je dosegla še bolj mračna, črna novica: Francelj je padel. Švabska zaseda.

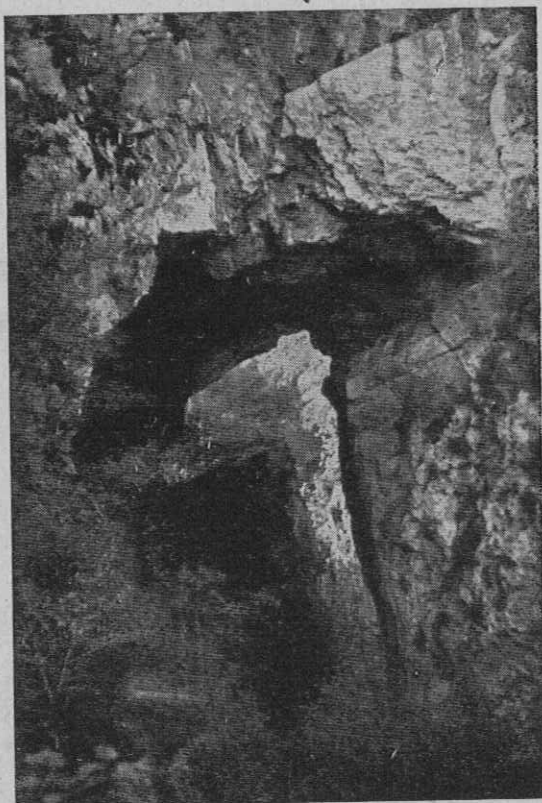
Francelj. Na tvojo svežo gomilo tam na ravenjskem pokopališču, ti je Martinova roka postavila skromno tablico s tvojo oporoko:

Tako sem ljubil narod te, zemljo domačo,
katero je pojila moja srčna kri,
da zate dal sem vse — življenje mlado,
da ti svoboda zlata zažari.
Planinskih rož z gora mi prinesite,
na grob prerani mi jih natrosite,
spomin name med vami naj živi!

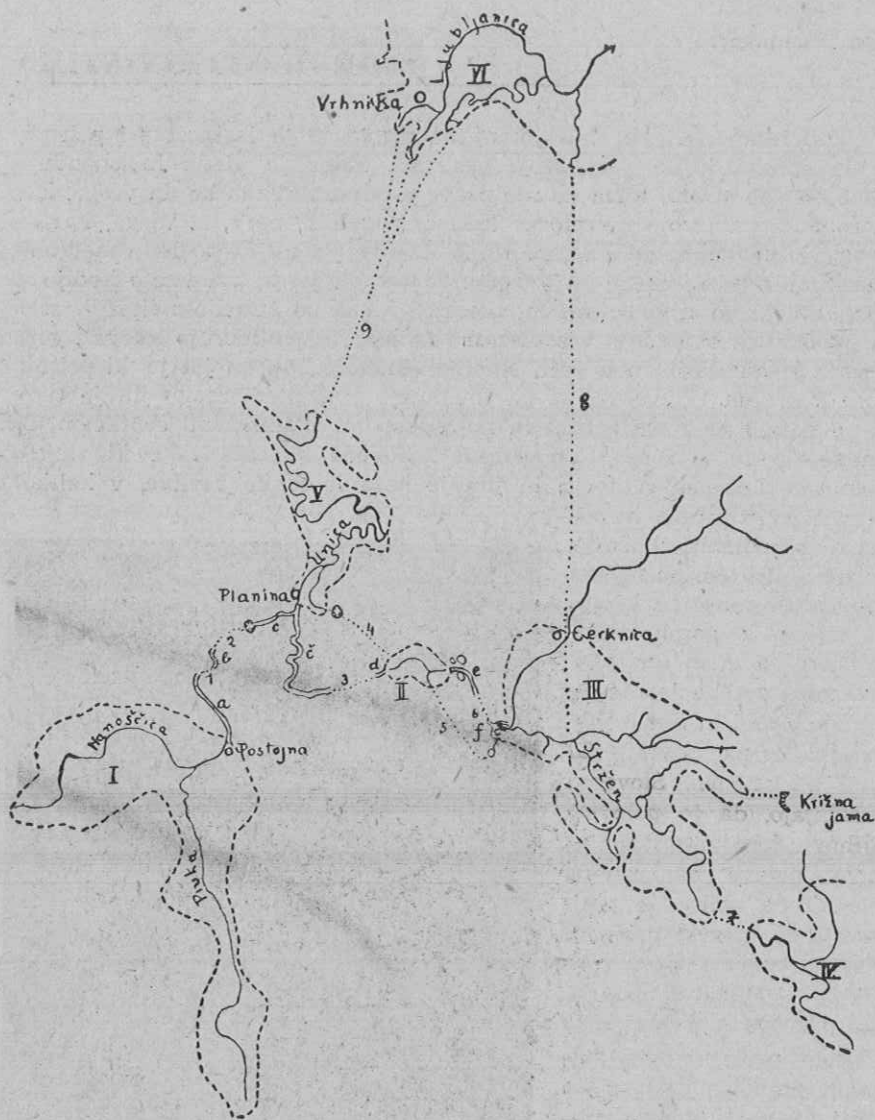
V neizbrisnem spominu nam bo ostal tvoj vedno vedri obraz. In na gomile vseh, ki so jim planine pomenile del življenja, njih, ki so padli v onih težkih dneh — zato da živimo mi, posebej pa na tvoj prerani grob, polagam tole skromno planinsko cvetko — v spomin nate, v spomin na tisto prečnico.

Pristranost ni dobra. Najmanj na mestu je ta lastnost pri prirodi, ki je enotna kljub vsej svoji pestrosti. Kdor jo gleda in občuduje samo od ene strani, nima do nje pravega odnosa in mu ne da vsega, kar more nuditi iz svoje neizmerne zakladnice oblik, barv, iz vsega, kar se nahaja v makro in mikrokozmosu. Zdi se mi, da v tem pogledu med slovenskimi planinci nekaj ni v redu. 55.000 jih je, ki vsi vneto hodijo v gore, mnogi od njih so odlični plezalci, ki se ne strašijo najtežjih sten in popolnoma obvladajo vso plezalno tehniko, da se morejo lotevati gora v vseh letnih časih in v vseh stopnjah težkoče. Mnogo jih je, ki polnijo gore s svojim tuljenjem, ki ga imenujejo jodlanje. Mnogo jih je tudi, ki se pasejo med najlepšimi in najredkejšimi planinskimi cveticami in imenujejo to »ljubezen do narave«. Seveda so tudi taki, ki štejejo planinske koče za svoj cilj in jim je koča le toliko vredna, v kolikor je založena s pijačo, ki pomaga spremeniti kočo v gostilno. Pri tem pa seveda prevladuje množica, ki išče in najde v gorah zadovoljstvo, a vidi naravo, stvarnico gorske lepote, le od ene strani in gleda Slovenijo le na površju in zato površno. Slovenci pozabljajo, da je polovica njihove domovine kras, za čigar pojave nas zavida svet. Toda koliko je zanimanja za ta svet pri nas? Največ pove vprav porazna številka: namreč proti 55.000 aktivnim planincem, proti mnogim stotinam drznih plezalcev ne stoji za večji kraški prostor na delu za odkrivanje kraških skrivnosti niti toliko aktivnih delavcev, kolikor je prstov na roki. In vendar je raziskovanje prepadov alpinistično delo prve vrste. Iz vrst najboljših planincev so izhajali tudi najbolj vneti raz-

Sl. 3. — Naravni most v Škocijanskih jamah pri Divači. Foto Pavel Kunaver

KRAŠKI DEL POREČJA LJUBLJANICE

I. Pivško polje. II. Rakovo polje pri Logatcu (Škocijan pri Logatcu). III. Cerkniško polje s Cerkniškim jezerom. IV. Loško polje (Prezidsko polje s ponikalnico Prezidskim potokom je vzhodno od Loškega polja). V. Planinsko polje. VI. Ljubljansko barje (Malo Logaško polje leži med Planinskim poljem in Ljubljanskim barjem).

a) Raziskani del Postonjskih jam. b) Raziskani del Pivške jame. c) Raziskani del Planinske jame — Pivkin rokav. č) Raziskani del Planinske jame — Rakov rokav. d) Raziskani del zatočne jame v Rakovem polju. — e) Raziskani del cerkniškega rokava v Rakovem polju. f) Raziskani del jam za Vel. Karlovico.

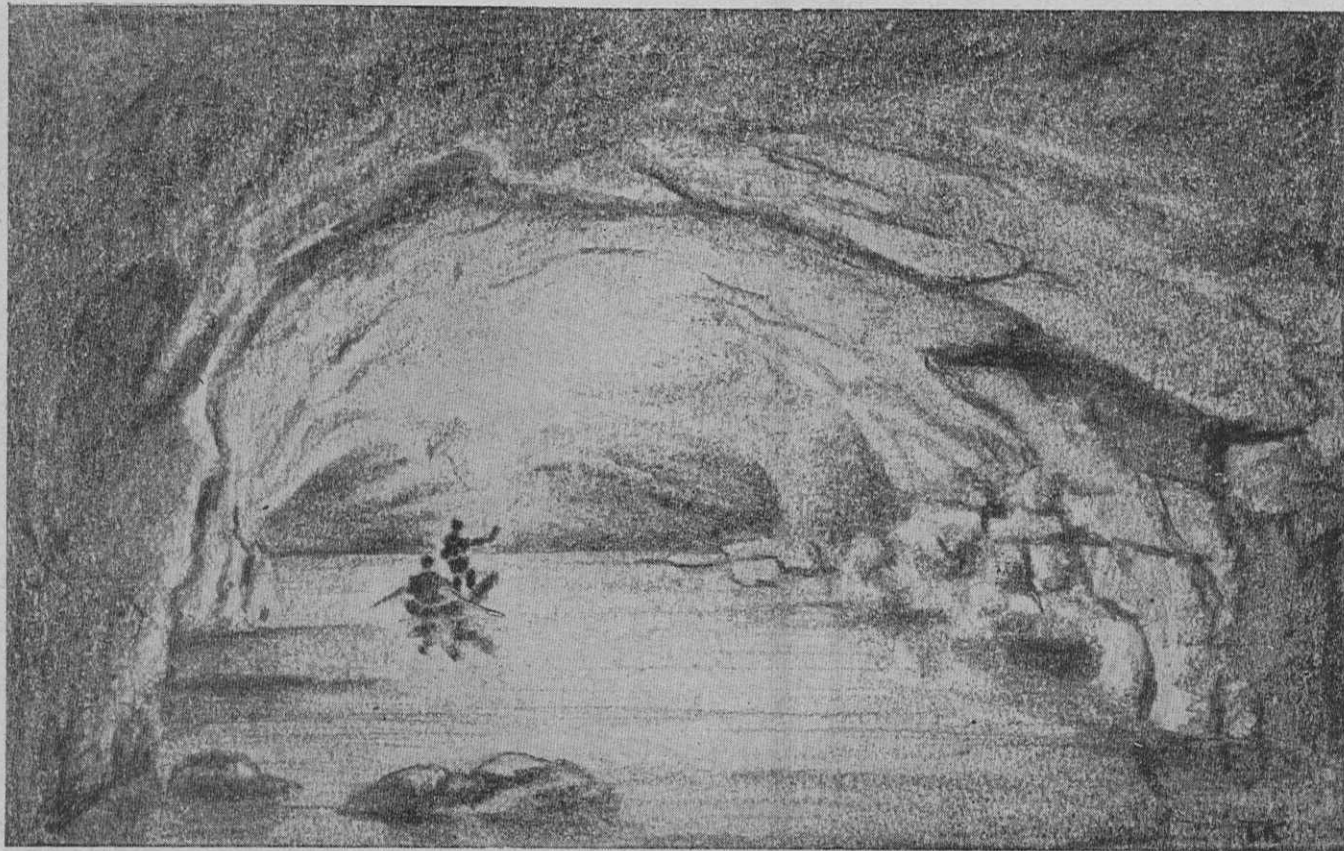
iskovalci podzemskih jam
 Člani nekdanjega Avstrijskega alpskega kluba v Trstu so izvršili najdrznejše plezalne ture in raziskovanja na notranjskem krasu. V času italijanske okupacije našega ozemlja med l. 1918 do osvoboditve so po večini člani italijanskih planinskih društev posvetili svoje moči raziskovanju našega podzemlja in preplezali in preiskali okoli 3600 jam na Notranjskem, v Primorju in Istri. In slovenski raziskovalci, v kolikor jih je bilo, so bili izključno dobri plezalci. Znani nemški alpinist Leo Weirather pravi v svojem globokoalpinističnem pismu (Tiefalpinistik Briefe) med drugim: »Mislim, da je raziskovanje podzemlja del alpinizma, ki bo dosegel svojo polno vrednost šele tedaj, kadar bomo poznali gorovje ne samo na površini, ampak tudi v notranjosti in kadar bomo obvladovali skalo, led in vodo tudi pod zemljo. Zdi se mi potrebno, da bi se vsak alpinist (Hochalpinist) vsaj enkrat v svojem življenju udeležil tudi enega pohoda v kak globok prepad.«

Sl. 4. — Slap v Škocijanskih jamah.
 Foto Pavel Kunaver

Res je tako. Zemeljsko skorjo moramo poznati od zunaj in v notranjosti, da dobimo pravi pojem o njej. To pa nam omogoča posebno naša domovina, ki je v Julijskih Alpah, v kamniških planinah in predvsem v obsežnem Dinarskem gorstvu, ki kaže na svojih obsežnih apneniških kraških planotah od Slovenije pa do Prokletij ob albanski meji kraške pojave v vsej njihovi mogočnosti kakor nikjer drugod na zemlji. A notranjost tega sveta ni preiskana in spada zaradi tega k tistim delom

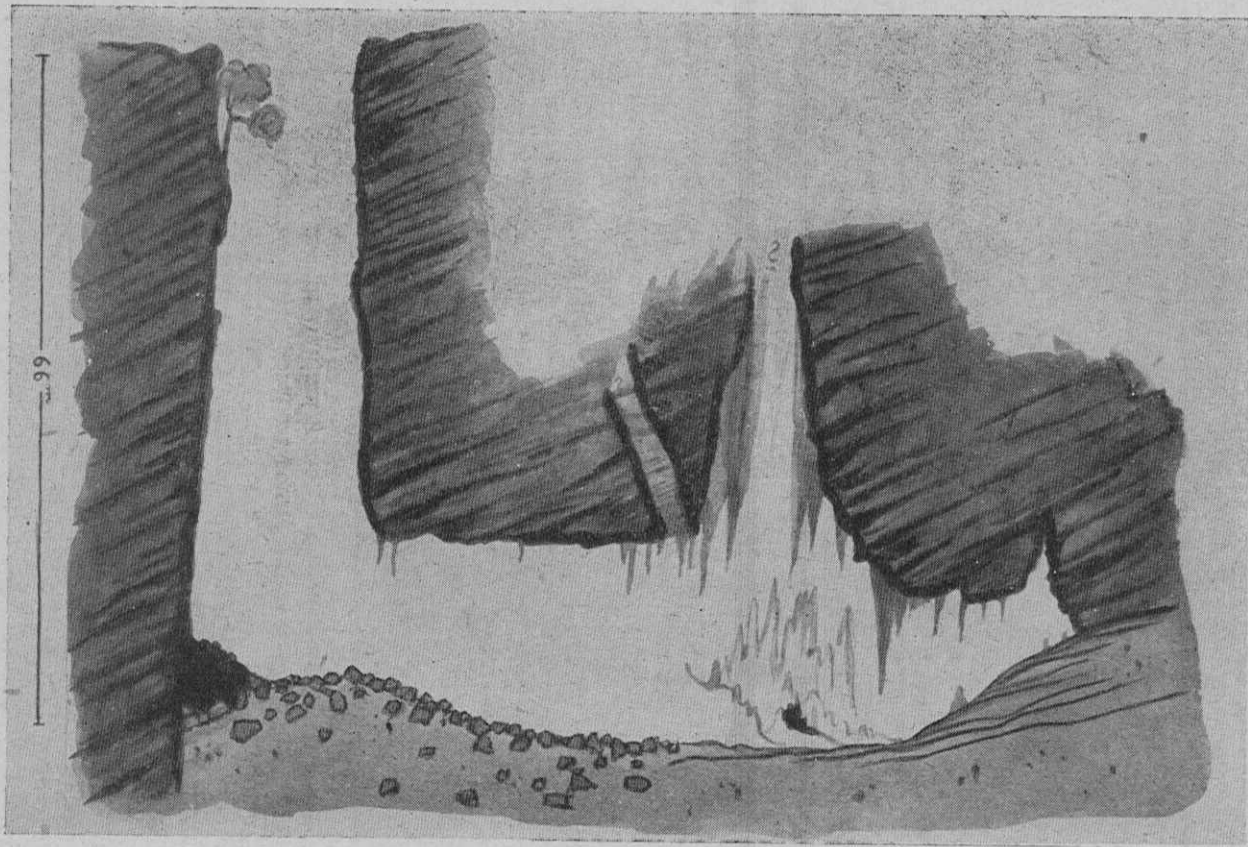
1. Neraziskani del med Postonjskimi jamami in Pivkino jamo.
2. Neraziskani del med Pivkino jamo in Planinsko jamo.
3. Neraziskani del med Pivkino jamo in Rakovim poljem.
4. Neraziskani del med Planinskim poljem in Mlinskim potokom v Planinskem polju.
5. Neraziskani del med Kotlom v Rakovem polju in Cerknjskim jezerom.
6. Neraziskani del med Rakovim poljem in Cerknjskim jezerom.
7. Neraziskani del med Cerknjskim jezerom in Loškim poljem.
8. Neraziskani del med Cerknjskim jezerom in Bistrom ob Ljubljanskem barju.

Sl. 2. — Na podzemski Reki v dnu prepada pri Trebiču nad Trstom v globini 323 m.

zemeljskega površja, ki kaže še bele lise nepoznanega ozemlja na zemljevidih. Svetujem ti, čitatelj, da pogledaš zanimive zemljevide, ki so pridejani dr. Šerkovemu članku »Kraški pojavi v Jugoslaviji« v Geografskem vestniku 1. 1947. Posebno zanimiv je prvi zemljevid. Kaže ti vse reke, rečice in celo potoke Jugoslavije. Gosta mreža vodnih potov je to. A glej ves kraški svet — bela lisa, ki kaže le nekaj ponikalnic in njim pripadajočih izvirov in ponikev. To pa je svet, ki dobiva v Jugoslaviji mnogo, mnogo več padavin kakor ves ostali del države. Vsa ta voda ni vidna na površju, ampak se v vertikalni smeri skozi strašno razpokano skalovje krasi izliva in ponikuje v notranjost do nepropustnih plasti oziroma do horizontalnih in poševnih podzemskih vodnih jam. Kakšen svet! Divje razrit, gorat na površju, pa ves preluknjan. Saj smo že rekli, da so raziskali Italijani samo po našem slovenskem krasu okoli 3600 jam in prepadov, Slovenci pa tudi okoli 1000 — a pretežna večina prepadov čaka še na odkritje. Na deset in desetisoče, morda na stotisoče jih je na vsem ozemlju od italijanske do albanske meje. Deviški svet; svet za raziskovalce, za junaške ljudi, kakor tudi za vsakega prijatelja velike prirode. Že v samem preiskanem ozemlju v Sloveniji so ostali mnogi prepadi, ki vanje še niso prišli niti dobro opremljeni italijanski raziskovalci. Posebno na Trnovski planoti, na Hrušici, na planoti okoli Snežnika je ostalo še mnogo dela. Toda čim dalje proti vzhodu gremo, tem bolj nedotaknjen je svet že v Sloveniji, kaj šele na hrvaškem, bosanskem, dalmatinskem in črnogorskem krasu. Višje in obsežnejše so tam kraške apneniške planote. Nekatere od njih so bližje morju in večja je višinska razlika med ponori, vhodi v prepade in morsko gladino. Torej je imela voda v vekovih več moči izdolbsti silnejše prepade kakor pri nas. In če so Ljubljani, oziroma njeni sestavni deli odtok Cerkniškega jezera, Pivka, Unica, pa tudi Reka i. dr. izdolbli v notranjosti apneniške skorje našega krasa take ogromne podzemске jame, potem so ponikalnice večjega dela jugoslovanskega krasa, od katerih so nekatere večje kakor Ljubljani, gotovo naredile še večja podzemska čuda kakor pri nas. Le največji del tega sveta je neraziskan, ker ni bilo tam nobenega organiziranega zadevnega dela in čaka šele novih ljudi.

Slovenci bomo imeli še mnogo, mnogo opravka, preden si bomo na jasnem o podzemskem porečju lastne zemlje. Že samo v porečju Ljubljaniče čakajo rešitve veliki problemi (slika 1). Med Postojno in Planino je še tri kilometre zračne razdalje Pivkinoga toka, ki je še neraziskan (všteti niso manjši deli nepoznanega toka med Pivkinim prepadom in Postojno). Med Planino in Rakom čaka ravno tako okoli tri kilometre dolg kos nepoznanega podzemskega toka na srečne raziskovalce. Med Rakom in Cerkniškim jezerom je še ves del med Kotlom in jezerom ter en del toka med zadnjim Rakovim udorom in Veliko Karlovičo neznan. Če nas Postojnska, Planinska in druge jame v tem območju osupnejo s svojim velikanstvom, zakaj ne bi bili tudi neraziskani deli enako veliki? A glejmo Reko pri Divači! Tistih 2500 m preiskanega dela njenih udorov in jam (90 let je trajalo njihovo raziskovanje!) kaže take oblike in lepote, da slove šinom po svetu. Toda še nad 40 kilometrov njenega

Sl. 3. — Prepad pri Rodiku, južno od Divače, globina 66 m. Zgled prepada z vodoravnimi in poševnimi nadaljevanji v skupni razsežnosti 300 m.

toka med zadnjim ponorom v Mrtvem morju in končnim izvirom Timava pri Devinu je nepoznano! Le v 323 m globokem Trebiškem prepadu nad Trstom so mogli nekaj sto metrov daleč slediti to čudovito reko! (Slika 2).

Koliko manj pa vemo šele o rekah, ki od Ribniškega, Kočevskega, Dobrepoljskega, Račanskega polja po podzemnem potu tečejo in polnijo največjo dolenjsko reko Krko. Največji del dolenjskega krasa je še nepreiskan.

Toda Jugoslavija nima nič manj kakor 221 kraških kotlin oziroma kraških polj, na katerih malone povsod prihajajo na dan po kraških izvirih podzemne reke ali zopet ponikujejo ob njihovih robovih. Med njimi ležeče visoke kraške planote pa so mnogo bolj razrite in preluknjane kakor pri nas in njihovo osrčje hrani še nešteta čuda podzemskega sveta. Dela je tam še za mnoge generacije. To delo bo po večini še čisto raziskovalno delo v krajih, ki jih človeška noga ni prestopila in naši znanjci bodo vedeli mnogo več o krasu kakor mi, gotovo pa ga bodo znali tudi bolj ceniti kakor sedanje pokolenje, ki pozna sedaj samo dva izletniška cilja: ali morsko obalo ali pa najvišje gore.

Predvsem bo raziskovanje na krasu rabilo dobrih in pogumnih plezalcev. Čim debelejše so apnenčeve plasti in čim večje so višinske razlike med površjem kraških visokih planot ter izviri podzemskih rek, tem večji so prepadi (gl. 3, 4). Že v Sloveniji imamo vrsto prepadov, ki stopnjičasto prepadajoč dosežejo globino več sto metrov. Med njimi je Bertarellijev prepad na Črnem vrhu nad Idrijo okoli 450 m globok. Najgloblji jašek, ki nepretrgano vertikalno pada v globino, pa ima Kačja jama pri Divači. Od jamskega žrela do gruščevega stožca pod njim pada prepad zvonasto se razširjajoč nepretrgoma 180 metrov (slika 7).

Plezanje v podzemne prepade zahteva najmanj iste kvalitete od raziskovalcev kakor na gorah. Poguma je treba morda še nekoliko več. Slabega zraka se nikakor ni bati. Neumestno je bati se kaj takega v kraških prepadih, ki jih vendar neprestano izpira pronicujoča voda. Tudi dno teh prepadov je običajno mnogo više in še vedno v apnenčevih skladih ter ne sega do starejših skladov globočin, v katerih bi se pojavila zveza z notranjostjo zemlje in po katerih razpokah bi uhajali na površje strupeni plini. V količkaj poševno ležečih prepadih pa se prezračevanje zelo intenzivno vrši, da se na nekaterih ožjih prehodih pojavi včasih kar hud veter. Torej glede zraka je človek v prepadih popolnoma varen. Biti pa mora seveda trden v glavi in črna globina pod nogami ga ne sme plašiti (slika 5). Trden mora biti tudi v rokah, ker plezanje nazaj je tudi po lestvici (slika 6) dokaj naporno in ni delo za slabotneže in stare ljudi. Pač pa bi moderna plezalna alpinistična tehnika s svojimi raznovrstnimi potegi, vozli, nihanji in uporabo klinov in kladiva izredno dobro služila modernim jamarjem. Nad dnom prepadov in vodoravnih podzemskih jam je mnogo lukenj, ki so zelo težko dosegljive in so se večkrat izkazale kot prehod v nova nadaljevanja jam, da, posebno v vodnih jamah tudi kot prehodi med tako imenovanimi sifoni. Premnogo takih lukenj je

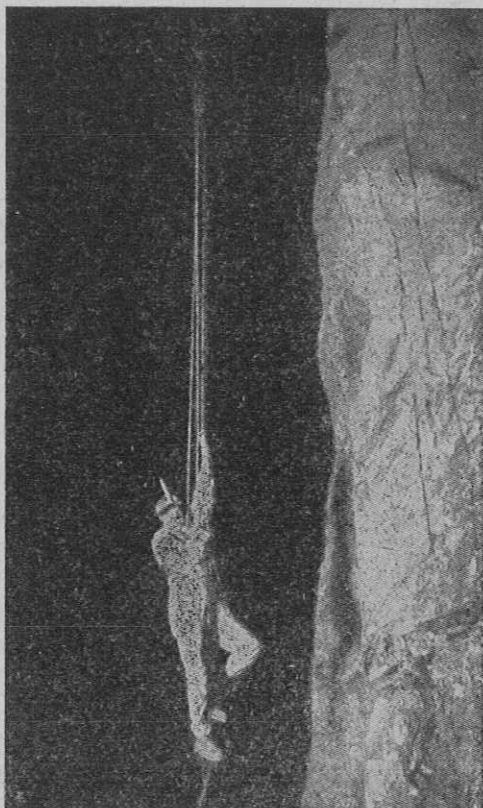

Sl. 4. — Prepada Ključ pri Bazovici, globina 227. Zgled stopnjičastega prepada.

doslej zaradi nedosegljivosti ostalo nepreiskanih. Mislím, da bi moderni jamarji, izvežbani v moderni alpinistični tehniki uvedli novo dobo uspehov v raziskovanju podzemskega sveta.

Da more podzemski svet in njegovo raziskovanje fizično popolnoma zadovoljiti alpiniste, pač ni dvoma. Že sto metrov globok prepad da dovolj dela za en dan; napor pri plezanju navzdol in navzgor, preiskovanje prepadnih sten okoli dna in morebitnega njegovega nadaljevanja da dovolj dela in izrabi vse plezalčeve moči. Pri tem je treba upoštevati tudi nekak duševni napor, živčno napetost, ker gre tu mnogokrat za popolnoma nov, še nikdar od človeka obiskan kraj in to v osrčju zemeljske skorje. S tem raziskovanjem se seveda veže tudi precejšnja odgovornost, posebno pri tistih jamarjih, ki so se lotili ne samo sportnega jamarstva, ampak hočejo svetu tudi povedati, kaj so odkrili. Treba je jamo izmeriti in narisati, ugotoviti njeno lego in vrsto apnenca, v katerem se nahaja. Vestno je treba pregledati sklade, razpoke, ev.

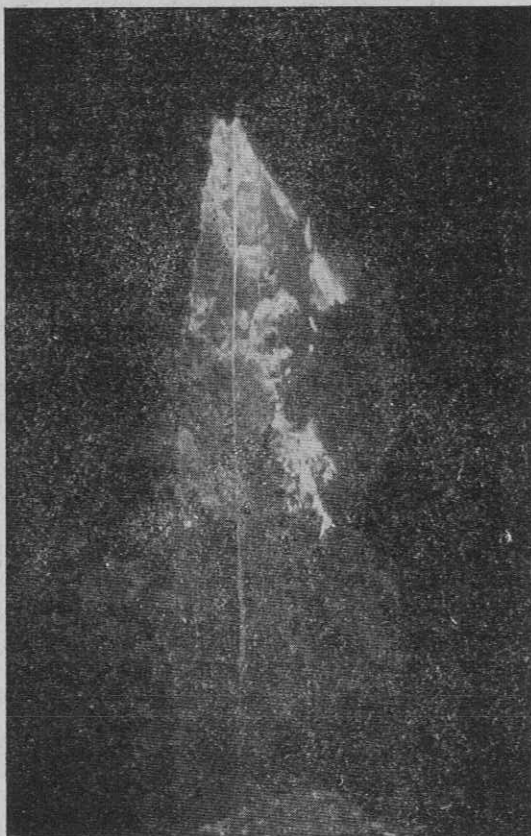
prelomnice, nagnjenost skladov in končno ugotoviti tudi temperaturo zunaj jame in v njej, najti na zemljevidu lego jame, iskati za prezanimivimi jamskimi hrošči. Treba je narisati in fotografirati lego jame. Prezanimivo delo pravega raziskovalca našega planeta se torej veže z raziskavanjem podzemskega sveta! Vse to prinaša obenem z zdravim fizičnim udejstvovanjem v skalnem kraškem svetu veliko zadovoljstvo človeku, ki zunaj in znotraj preiskuje skorjo našega krasa. Če se temu delu pridruži še delo na podzemskem ledu, ki polni nekatere velike podzemске jame, ali raziskovanje obsežnih vodnih potov ponikalnic, kjer siloviti prostori, tiha podzemska jezerca, divje nevarne brzice ali celo bučeči slapovi zaposlijo najboljše človeške moči in sposobnosti ter zahtevajo največjega poguma, potem doseže delo človeka — jamskega alpinista

Sl. 5. — Plezanje v Kačji jami pri Divači. 180 m navpičnega plezanja v temi je najtežja preizkušnja moči, spretnosti in poguma. Plezalec je osvetljen od umetne luči.

(Iz Due milla itd.)

— svoj višek, ki vpliva tudi na njegov duševni razvoj. Narava je najboljša učiteljica in vzgojiteljica človeka. Kraška narava pa more s svojo popolnostjo — z vsemi lepótami površnega sveta, t. j. z visokimi gorami, divje razritim skalovjem, širnimi gozdovi, pa tudi ljubkimi, v kraške sklade vloženi dolinami, s skrivnostnimi presihajočimi jezери, katerim trem izredno peštrim dimenzijam se pridruži tako rekoč še četrta dimenzija v notranjosti apnenčevih skladov s svojimi neizrecno številnimi in nenavadnimi oblikami — posebno osrečiti ljubitelja velike prirode in ga povezati s svojo pramaterjo naravo. Z vsem tem je seveda nujno povezana zadovoljitev hrepenenja po lepoti narave, zaradi katere tako radi zapuščamo mesta in hitimo na gore v čim manj oskrunjene kraje. Takih krajev ima Jugoslavija ravno na Krasu največ, ker s svojo trpkostjo in resnostjo odbija razvajenčke, ki zahtevajo predvsem komfortne hotele s perfektno kuhinjo pa gladke prehodne steze in uglajena

Sl. 6. — Jama za Lissem. Tipičen manjši prepad na dolenskem Krasu.
Foto Bog. Brinšek

pota. Pretežna večina kraške narave je še v prvotnem, nepokvarjenem stanju in taka bo še dolgo ostala, predvsem pod zemljo. Na površju se more meriti v lepoti z vsemi alpskimi gorami enakih višin. Le zapuščenost, samota, nedotaknjenost je na njih še večja. Te gore stoje tudi biseru Jugoslavije, Jadranskemu morju, bliže kakor Alpe in razgled z njih, posebno tistih, ki stoje blizu obale, je v mnogih ozirih edinstven — na eni strani divje okamenelo valovje samotnega krasa, na drugi bleščeča, v dalji se izgubljajoča vodna ravan, ki izvablja tvoje misli v neskončnost daljnih oceanov. Flora na teh gorah je mnogo manj uničena kakor v alpskem svetu in postaja v notranjosti Balkanskega polotoka vse bolj bogata. Vse to daje kraška narava povrh k temu, kar nudi kras v svoji notranjosti. Kakor

Alpe niso našle pisatelja, ki bi zadovoljivo opisal njihove lepote in se še ni rodil slikar, ki bi jih tako naslikal, kakor želi v gore zaljubljeni planinec, tako ga ni, ki bi znal dostojno opisati temino prepado, vse prehode barv od sončnega površja do popolne teme notranjosti podzemске jame, neprestano se izmenjajoče oblike brezden, vodnih jam, blesket podzemskih jezerc, živahnih brzic, silovitost črnih sotesk in gorostasnih podzemskih dvoran, gozdove kapnikov vseh oblik, barv in velikosti in še vsega drugega, kar narava snuje vekove in vekove dolgo v popolni temi skrivnostnega podzemlja.

Se bojiš, da bi kot alpinist kaj utrpel? Da se ti bo ljubezen do gora ohladila, če boš raziskoval na krasu? Ne, ne! Le še bolj jih boš ljubil, sončne višave; le še bolj jih boš spoštoval in razumel, ker boš prišel iz skorje zemlje same, kjer si vsaj deloma spoznal njen notranji sestav; dobil boš nove pojme o eni od najvažnejših hribin jugoslovanskih gora, o apnencu; občutku širine, dolžine in višine zemeljskih oblik se bo pridružil še občutek — skoraj bi dejal četrte dimenzije — globine, ki vso to našo neizmerno ljubezen do lepote naše zemlje obogati in poglobi.

Dr. J. Prešern:

OKROG KRNA

In zopet počivam na vzhodni obali Krnskega jezera zleknjen po nežno zeleni tratini in gledam na tisto »ovčico belo«, ki se noče in noče premakniti iznad Krnovega vrha. Potem merim z očmi skoraj previsno steno Šmohorja, zraslo navpično iz melišč, ki segajo tja do jezerske obale, oziram se v pegasta pobočja Lemeža, po katerih se premika nekaj belordečega, od koder prihaja cingljanje zvoncev in zamolklo oddaljen vrisk pastirja. Zopet in zopet strmim v Krnovo piramido, ki se ogleduje v jezerski gladini, ki je danes v brezvetrju popolnoma gladka. Tako so se pokazale zopet tiste male ribice, o katerih sem pred leti zapisal, da jih ni več. Izvabilo jih je sonce iz temnih globin jezera. Tudi one čutijo v sebi hrepenenje po soncu in svetlobi kakor mi, ki iščemo utehe v sončnih samotah in pokoju gora.

Tudi to pot sem obudil spomine izza davnih dni in počastil v skoraj pobožnih mislih vse tiste trpine našega naroda, ki jih je tukaj do smrti in brez potrebe mučil tedanji nadporočnik Paulus, pruski oficir v avstrijski uniformi, o katerem se sedaj trdovratno trdi, da je identičen s tistim generalom Paulusom, ki je bil tako strašno tepen v Stalingradu. Položaja našega polka in njegovega trpljenja v zimi 1915/16 na planini Duplje, na vrhovih Šmohorja in Lemeža sem se dovolj obširno že spomnil in to pot ne bom ponavljal. Kajti danes imam namen, da grem čez nekdanji »mrtvi prostor« med bivšima frontama pogledat tja na vrh Krna, od koder nam je nasprotnik prizadejal marsikatero nerodno urico.

Ob jezeru drži proti zahodu ob obali dobro vidna in po grušču lepo izdelana steza. Spremljajo jo že markacije. Jezero izgublja počasi svojo

temno barvo, postaja vedno plitvejša in se počasi izgublja v prodiščih hudournikov, ki prihajajo izpod Šmohorja, Peskov in Lemeža. Ob koncu se ob velikem bolvanu steza razcepi potem proti planini Polje (1530) in na desno proti Lemežu, ki sem jo pred 35 leti pomagal z lopato in krampom v silnem snežnem viharju graditi tudi jaz. Seveda je bila ta steza med vojno vsa v vidu italijanskih opazovalcev na Krnu in je bil promet po njej na Lemež mogoč le ponoči ali v megli, za vzdrževanje ljudi tam gori pa neobhodno potreben. Če stojiš ob koncu jezera, gledaš karto in primerjaš položaj v naravi, se zdi skoraj nemogoče, da bi se nahajala pod Krnom še kaká planina, ker je videti pobočje izpod piramide do dna kakor veliki, precej nagnjeni podi. Ko pa se steza začne dvigati, kmalu spoznaš, da tvori obronek nad teboj, obrnjen proti jezeru, vsekako le nekak nasip za vse tisto, kar mora ležati zadaj. Kmalu stojiš ob robu velike ravnice, lepo zaokroženo položene pod steno Šmohorja, Peskov, Batognic in Krna, porasle z mehko, kratko, zeleno travico, katero deli na dva dela kredasto peščena struga hudournika, ki jo vedno bolj ruši kakor marsikje drugod v naših planinah. Ko zavijaš okrog obronka, se pokažejo mali stanovi planine Polje, naslonjene na nizek skalnat rob, ki pa proti jezeru precej daleč pada v Globino.

Od planine Polje proti Krnu se šele začenja nekdanji mrtvi prostor. Nima prav Daskalović,* ko pravi, da je tekla italijanska fronta čez planino Polje. Tisti skalnati grebenček, na katerega so prislonjeni stanovi planine, je bil vedno zaseden od Avstrijcev, čeprav le ponoči ali v megli. Bila je to nekaka predstraža glavnih postojank ob vzhodni obali jezera. Sploh pa Italijani v tem odseku nikdar niso silili v dolino, ker jim to zaradi križnega ognja z Lemeža in Šmohorja ni kazalo.

Pastirji na planini so bili kar prijazni. Nakazali so mi prenočišče kakor mnogim drugim prej in za menoj na senu v zadnjem stanu. Popoldne se nagiba h kraju, sonce je priromalo že okrog Krnovega vrha, ko opazujem krave, ki se pasejo po travnatih policah peskov, po policah, ki se navadno nehajo v skalovju. In vprašujem, če ni morda nesreč z neokretno živino v terenu, kjer bi naše dolinke ali celo male bohinjke morale težko plačati sicer tako sočno pašo. Mleko — pravijo pastirji — je tukaj izredno maščeno in seveda sir odličen, kar rad verjamem. Nesreč pa da skoraj ni, kajti vedno gledajo, da pride vsako leto na pašo precej krav, ki so tu že prejšnje leto letovale in jim je kraj znan. Te služijo potem kot nekake vodnice novinkam. »Le pogledjte,« je dejal sirar, »krava je prišla na konec police. Naprej ne more, obrniti se tudi ne more in...« krava se je umaknila ritenski.

Prav v kotu planinskega pašnika je zajet studenec, ki prihaja po ceveh v lepo zbetonirano korito. Izvrstna voda, ki se po vročem dnevu prilježe. Nič ne de, če se v koritu namakajo planšarjeve spodnje hlače in srajca — saj ni treba piti iz korita! Ko se skrije sonce in ko žarijo še vrhovi na zapadu, ko se koplje še Krnov vrh in Šmohor v toplih barvah zahajajočega sonca, se začne zbirati sama od sebe od vseh strani kravja

* General Daskalović: Bitka kod Kaporeta, Split 1926, str. 36.

družina. Same prihajajo z ravníc izpod Lemeža, s polic pod Šmohorjem in Batognicami. Drenjajo se okrog korita, nato pa si privoščijo zadnji prigrizek na planini sami. Tedaj se začne delo za planšarje: Z eno-
nožnimi stoliči v eni, s čebri za mleko v drugi roki, s torbico s soljo kar v žepu stopijo med zbrano čredo. Nato se začne molža. Planšar stopi pred kravo, ji potisne v gobec pest soli, pristavi pod vime stol in začne z molžo, krava pa stoji mirno in si slastno oblizuje mokri smrček. Nič ni treba dosti loviti krav, kar same prihajajo do pastirja in videti je, da skoraj nestrpno čakajo, kdaj bo prišla na vrsto pri — soli. Vimen pred molžo ne umivajo, tudi rok si planšarji ne utegnejo očistiti in tako pride med mleko nekaj soli in še marsikaj drugega. Kdor to vidi in pije tisto mleko, pač precej prenese!

Molža je končana, ko je legel na planino že pozni mrak. Mleko so odnesli v sirarnico, ki je obenem kuhinja, dnevna soba in sprejemnica. Sirar piše na črno tablo svoje znake za vsakega gospodarja posebej. Pod kotlom plapola ogenj, ker druge svečave ni. Iz zabojčka roma koruzna moka v kotel in kmalu leži zvrnjena na mizi polenta. Polente si vzame za večerjo vsak planšar po mili volji, vse drugo pa ni več skupno. Vsak od njih si prinese iz shrambe v svoji ponvici zaseko, vrže vanjo nekaj narezane čebule, jo zarumeni, zalije nato z vodo in končno vse skupaj zopet zavre. Z vilicami si od svojega kosa polente odtrga košček, ga vzame v dlan leve roke, napravi iz njega osvaljek, ga nato zopet nabode na vilice in pomoči v maščobo. Videti je, da jim to tekne. Na vrh požirek mleka. Tako je zjutraj, opoldne in zvečer. Pravijo, da ne pogrešajo ne mesa ne zelenjave.

Razvijejo se med nami pogovori. Planina je last Kobaričev in kaže že po svoji zunanosti, da so tod drugi gospodarji kakor na sosedni planini. Je namreč relativno bolj čedna, pred stajami je gnoj vendarle zložen v kupe in tudi posoda se sproti pomiva. Sirar je bil za angleške okupacije v nekakih stikih tudi z Američani in tako nastane med nama prepir, kaj pomeni »How do you do« in kako se beseda »of« izgovarja. Nesoglasje pa se je končalo s tem, da sem odšel na svoje ležišče v posebni staji pod streho. Dovolj je bilo sena, posodili so mi celo dve odeji. Ni motil mojega nosu »planinski duh«, ki je prihajal iz hleva spodaj in ni me vznemirjalo cingljanje zvoncev in ne škrtanje prežvekujočih govejih zob. Mislim na tiste siromake, ki so pred 35 leti tik za mojim hrbtom ležali in prežali v temno zimsko noč ali buljili v gosto meglo dneva, na tiste patrolje, ki so se pretepele v prostoru pred menoj med samimi stanovi planine in vrhom Krna.

Planina še spi, ko se poslavljam od nje. Za Veliko babo na vzhodu vstaja prvi sij jutranje zarje, ko si natakam vode pri studencu. Poti ni mogoče zgrešiti, saj se jasno vidi Škrbina (Krnska 2052), na katero mora pripeljati v jutranji temi še kar dobro vidna pot, ki niti steza ni, temveč neke vrste promenada. V serpentinah se dviga, s kamenjem je obrobljena ob obeh straneh in je bila tako nadelana čitno že po prvi vojni. Nobenih sledov vojne ni tukaj, pač pa se, ko se zdani, pokaže ob skalo prislonjena granata. Čim više se pride, zlasti od tam, kjer se od nje

odcepi steza, ki pelje na sedlo med točkama 2033 in 2178 (pod dr. Tumi V Kotu), tem zložnejša postaja, ko pripelje neposredno ob vznožje Krnove piramide. Res je ta piramida, gledana od blizu, zelo razčlenjena in za alpinista ne more biti nikak problem. Frontalni napad nanjo, kot si ga je predstavljal Paulus, pa bi bil nemogoč in tudi leta 1917 ni bil izvršen, ko so Italijani Krn dokončno izgubili. V veliki konti pod vrhom leži še sneg; iz špranj in razpok kukajo Cojzove zvončnice, na meliščih se zibljejo rumene, bele in modro navdahnjene anemone v jutranjem vetriču. Nevede se znajdeš na Škrbini in obstaneš, kajti za teboj je naporni del poti in na vse strani se ti »nov svet odpre«. Do vrha Krna je le še skok med gosto travo in ni časa, da bi raziskoval prvo kaverno na Škrbini, ki odpira vrsto vojnih zgradb na temenu. Prsobrani, ki že razpadajo, se vlečejo po vsem grebenu. Paziti moraš, da se kam ne zatakneš v ostanke bodočih pregraj, dokler ne prideš na vrh, ki ima nekakšen prsobran v krogu, nad katerim stoji danes triangulacijska piramida.

Dan je lep, v daljavi pa čadast. Triglav je predaletč, da bi prišel povsem do veljave, Prisojnik in Razor štrlita v nebo ko dva škrbasta zoba, Kanin predstavlja mogočen zid, Montaž se izgublja v daljavi, v kateri se da samo slutiti rajda Dolomitov. Nad dolino Soče gosta jutranja megla, iznad nje pa gledajo vrhovi Ježe, greben Kolovrata v vsej svoji razsežnosti in Matajur s svojo značilno obliko. Ti vrhovi imajo svojo zgodovino izza jeseni 1917. Megla, nastopajoča slehernega sončnega dne v jutranjih in dopoldanskih urah, pa je po pripovedovanju domačinov kriva, da v gornji Soški dolini ne more uspevati vinska trta.

Pobočje dokaj zložno pada proti Soški dolini in je Krn zato zelo podoben našemu Stolu, ima pa bolj dominanten značaj, ker tvori mogočno točko v konici trikotnika, ki ga dela Soča pri Žagi. To je točka, kjer je stal njega dni tisti, ki nam je grenil življenje na planini Duplje in po zaporah ob jezcu, Šmohorju in Lemežu. Čeprav je bil na tej točki njegov položaj odličen, je bil potek njegove fronte na obe strani, na desno in levo, zelo slab. Ko gledam proti jezeru, na Šmohor in Lemež, lahko razumem, zakaj Italijani niso skušali tukaj stopiti v dolino: Prišli bi v ogromen žep, ki ima odprtino samo ob ozkem vzhodnem koncu jezera.

Megla nad Sočo se je medtem dvignila. Tako je razgrnjeno pred menoj celotno bojišče od Bovca do Tolmina, tisto bojišče, kjer se je odločila usoda Italije v prvi vojni, kajti zaradi predora v tem odseku navzlic kasnejšemu ugodnejšemu razvoju Italija ni dosegla svojih vojnih ciljev. Do tistih usodnih dni v oktobru 1917 je od 16. junija 1915, ko so Krn na do sedaj ne povsem pojasnjen način zavzeli alpini, pri čemer je našel smrt podporočnik Alberto Picco, potekala fronta z Vodil vrha nad Tolminom na Mrzli vrh strašnega spomina, na nič manj zloglasno Sleme, dalje na Rdeči rob in se spuščala izpod grebena Lužnice. Vsi ti vrhovi so bili zasedeni od Avstrijcev. Šele dalje naprej se je fronta dvignila Italijanom v prid tako, da so imeli zasedene Batognice (2163), ki so jih napačno označevali kot Monte Rosso, vrh Krna, dalje naprej pa so se morali zadovoljevati z nižjimi položaji na Vratih (2014), Vršiču (1879) in Javorščku (1549), jugovzhodno od Bovca.

Od vseh naselij spodaj se najlepše vidi vasica Drežnica. Kakor kup otroških hišic — igračic je videti znesena na nekoliko vzvišeno ravnico. V tistih časih pa je bila »la capitale« sektor — okrog Krna in sedež poveljstva generala Farisoglia, v Smastu pa je komandiral general Amadei nad odsekom pri Tolminu. Sam kralj je počastil Drežnico, kateri so takrat rekli Drezenca, s svojim obiskom.

Na teh vrhovih se je torej odločila usoda Italije za več generacij v oktobrskih dneh leta 1917. O bližajoči se veliki avstro-nemški ofenzivi so bili Italijani več ko pravočasno obveščeni. Po Daslakoviću je dezertler, češki oficir, javil ofenzivo v odseku Tolmin že 18. oktobra, dne 21. oktobra pa sta prinesla dva avstrijska oficirja romunske narodnosti kopijo ukaza za ofenzivo. Po italijanskih virih pa je prisluškovalna postaja na Vršiču prestregla vest za napad dne 23. oktobra, nekaj ur kasneje pa je postaja na Slemenu ujela celoten fonogram, iz katerega je sledilo, da je bila ofenziva preložena na drugo uro 24. oktobra. Tisto uro se je dejansko potem tudi začela.

Ob pol osmi uri zjutraj je bila spuščena pod Batognicami (2163 ital. M. Rosso, ne naš Rdeči rob — 1916 m) v zrak mina, ki je uničila italijanski bataljon, napad pa je bil na nadaljnjem grebenu začasno ustavljen. Prav tako je bil zadržan napad na sedlu 1127 med Slemenóm in Mrzlim vrhom, vendar je v dolini 12. šlezka divizija iz sestava II. nem. zbora z lahkoto predrla že ob 8.15 uri italijanske črte in v četverostopih odkorakala po cestah ob obeh bregovih Soče, zavzela ob 10. Volarje in korakala dalje proti Kobaridu. Medtem je 50. divizija v sestavu III. bavarskega korpusa XIV. nemške armade zavzela Krn, napredovala do črte vas Krn, vzhodno od Vrsna, ob 11.30 pa zavzela greben, ki drži s Krna proti vasi Selišče. Medtem, ko so bili Italijani še na višinah ob obeh bregovih Soče, zlasti še na Ježi in Kolovratu, od koder ni padel niti en strel, je 12. šlezka divizija ob tri četrt na 14 vkorakala v Kobarid in tako prišla na pomoč oddelkom, ki so bili po uporabi plinov v Bovški kotlini zadržani od Italijanov pri Žagi.

Ko so Nemci v četverostopih korakali ob obeh straneh Soče proti Kobaridu, se je na Ježi in Kolovratu godilo to-le:

»Sono le otto. A quell' ora nelle ville degli alti commandi gli inser-vienti in giubba bianca cominciano a servire il caffelatte, rapidi e cor-reti come i camerieri di un liner del' Atlantico.«* Seveda je potemtakem 12. divizija lahko brez izgub korakala v četverostopih prav do Kobarida!

Prijatelj, ko boš stal na vrhu Krna, boš lahko razumel položaj: Klin, ki ga tvori Krn s svojimi pajdaši na obeh straneh, je bil obkoljen. Kar pa je bilo v tem trikotu, je bilo zajeto in nastala je velika vrzel, skozi katero se je naslednjega dne 25. oktobra 1917 napadalec vлил v Furlanijo. Zato ti pripovedujem vse to, prijatelj, da boš vedel, da stojiš na zgod-

* »Ura je osem. Ob tej uri začenjajo v vilah visokih poveljstev sluge v belih jopičih, hitri in korektni kakor natakari prekooceanskega parnika ser-virati belo kavo.« Csesco Tomaselli: Gli »ultimi« di Caporetto, Milano 1931, str. 61. Citati v italijanščini so vsi vzeti iz te knjige.

vinskih tleh. Morda boš po dogodkih prav zadnjih let razumel, če je resnično poročilo italijanske vrhovne komande z dne 28. oktobra 1917 (»infausto bolletino« — nesrečno poročilo, mu pravijo Italijani), ki išče vzroka porazu v manjkajočem odporu (mancata resistenza) nekaterih delov II. armade, ki so se udali sovražniku brez boja (»arresisi al nemico senza combattere«), kar pa vesoljna italijanska poveljna literatura z ogorčenjem zavrača, iščoč vzroke poraza drugod. Nas pa to ne zanima več.

Prav štabu tistega II. nemškega zbora sem bil dodeljen kot tolmač. S tistimi Šlezijci se nisem kar nič razumel, ker so bili strašno samozavestni in naduti, z njimi sem korakal po cesti na desnem bregu Soče do Kobarida, seveda nekaj dni kasneje, kot se to višjim komandam spodobi. Takrat sem prvič zrl Krn od te strani in zapisal v dnevnik dne 29. X. 1917: »Krn se pokaže na desni. Lepa pota peljejo na Špico, ki se na tej strani ne kaže v taki pravilni piramidi, kot smo jo gledali v zimi 1915/16. Žične vzpenjače peljejo na vrh in cela vrsta barak je postavljena na mestu, kjer smo mi tedaj slutili laške postojanke.« O teh stvarih danes ni več sledu, ostala je le velika mulatiera, ki pelje v velikih zavojih dol na sedlo med Kožljakom in potem zavije v Drežnico. In pa možnarska cev sredi pobočja na njej.

Počasi se poslavljam od vrha, ki kraljuje nad Soško dolino, poslavljam se s pogledom na veliki kotel, ki ga tvorijo Krn, Batognice, Peski, Debeljak in Lemež in ki ga zapira na vzhodu Vel. baba. Tam je zakopanih lepo število mojih in drugih mladih dni.

Kolovratim dalje po grebenu, preskakujem žične pregraje, puščajoč mulatiero vnmear, kajti poraslo pobočje dopušča spuščanje kar naravnost navzdol. Ustavim se in zopet zavijem proti robu, kajti tam stoji za te kraje naravnost veličastna stavba: S stopnišča se dviga v sinjino portal s pilastri, na katerih čepijo skupine orlov iz kamna, vidijo se okna in na tleh polno razbitin. Iz neposredne bilžine lahko bereš kratkobeseden, pa vendar bombastičen napis:

Victoribus esto!

in dalje spodaj: Rifuggio Alberto Picco. Zmagovalcem! Zavetišče Alberta Picca, tistega podporočnika, ki je padel pri zavzetju Krna v poletju 1915. To je spomenik, obenem pa zavetišče, ki so ga postavili Italijani in ki je bil kasneje poškodovan. Italijani so trdili, da so ga hoteli pognati v zrak domačini Slovenci in so zato sledila preganjanja vsenaokrog. V resnici pa ga je razbila strela in tako leži ta spomenik italijanske zmage na pol porušen, napisne marmornate plošče z imeni in besedilom pa tvorijo kamenit drobir pred vhomom. Iz zavetišča pelje v steno kaverna, od koder smo dobivali nekoč tiste neprijetne pozdrave. Ker se mi mudi, je ne utegnem natančneje preiskovati.

Režem serpentine in se spuščam na sedlo, ki veže Kožljak s Krnom. Tukaj se odpočitek izplača. Pred teboj ležijo krasne planine Zaslav, Kašina, Kuhinja, v daljavi Leskovica pod Vel. Stadorjem (1905). Kamenje na teh planinah je znošeno na kupe, meje med njimi so jasno označene

s ciklopskimi zidovi, brez drevja so in grmičevja, samo planšarske zgradbe so v senci drevja, večinoma orehov. S tega sedla jo lahko mahneš na planino Zaslav in dalje na planino Kuhinjo, ki ima že električno razsvetljavo iz vasi Krn. Od tod je sestop ali naravnost v Tolmin okrog Vodil vrha ali pa mimo Gregorčičeve domačije v Vrsnem. Mene pelje pot v Kobarid in, ko počivam, si ogledujem in preiskujem še danes neprijetno globoke rove in druge obrambne naprave iz prve vojne. Tu je bila očitno druga linija in topovski položaji, katere so Italijani nekaj časa mogli držati. Lepo izpeljana in dobro markirana vojaška pot pelje pod Kožljanom navzdol, preide na Košenice, iz njih v mešan gozd in privede na veliko cesto v Drežnici, ki drži potem naravnost v Kobarid. Vročje je postalo, a v Drežnici ni najti okrepčila in turist je tam še predmet radovednosti. Vas pa iz bližine ni tako ljubka, kot se smehlja Krnu v vrh.

Tako se krepčam ob studencu pod znamenjem pred Kobaridom. Bil sem tam v noči od 29. na 30. oktobra 1917, torej štiri dni po njegovem padcu. Ostal mi je v spominu kot prijazen trg in, ko listam v dnevniku iz tistih dni, najdem pod 29. X. 1917 zapisano naslednje:

»Štiri črnožolte in dve belo-modro-rdeči zastavi krasita »odrešeni« trg. Stopamo po ulicah. Na pragu stoji ženska, deklica, mož, ozre se, spači se mu obraz preplašenosti, izgine v vežo in jo zaklene. Zastonj trkaš, ne boš ga priklical.

Srečaš ga na ulici in nagovoriš slovensko. Začuden obstoji, nasmeji se ti prisiljeno, odgovori na kratko, potem pa odhiti svojo pot. — To je tisto navdušenje, o katerem govori danes ali včeraj naše uradno poročilo, tisti slovesni sprejem Nemcev — odrešenikov. Primorci, občudujem vas in za vsakega neprijaznost bi vas najraje prijateljsko objel. Kajti oprostim vam rad, če ste neprijazni napram meni, ko mi ne vidite v srce. Ampak vesel sem vas, ker Nemce že poznate.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Adolf Čebulj:

NA GROBU V GORAH

Kot mogočni okameneli stražarji se dvigajo in oklepajo gore našo majhno domačijo. Tisoči starih in mladih prihite vsako leto v to veličastno skalno, divjino, da se napijejo novih moči in volje, neskončne lepote in miru. Veseli in zadovoljni, srečni nad samim seboj, svetom in življenjem, polni ljubezni in dobrote se vračajo v dolino na svoje delo. Tudi jaz sem često med njimi, saj mi gore niso samo zabava ali razvedrilo. Potreba so mi postale — hrana za moje življenje.

Spoznal sem v gorah prijatelja, ne njegove postave in obličja, davno mu je že vse to strohnelo. Njegov grob sem spoznal in njegovo smrt. Ni mi govoril z besedami, v srce mi je segel njegov glas, ko mi je govoril o sebi, življenju, ljubezni, trpljenju in smrti; in ta glas mi je pokazal resnico o človeku, in ta glas me vzpodbuja, da hočem biti — človek!

*

Sonce je močno pripekalo, ko sem stopil po znani stezi na Jermanova vrata. Ves poten od vročine in napora sem pri klopici v Klinu odložil na-

hrbtnik in sedel. Utrujen sem bil od poti in obilnega nahrbtnika, tako da se je počitek kar prilegel. Kljub temu sem se počutil zadovoljnega in svežega. Res je, v gorah ob naporu in trudu najbolj občutiš svojo mladost, svojo moč.

Po kratkem počitku sem se dvignil. Pustivši nahrbtnik kar na stezi, saj ljudem v gorah zaupam, sem krenil po šumečem odpadlem listju navzdol proti grapi, ki se globoko zajeda med Planjavo in Zeleniške špice. Bistri potoček Sedelšček teče po njej in preskakuje preko pragov in skal, ki so se odtrgale od strmih pobočij. Ubral sem jo po grapi navzgor še kakih sto metrov, ko se na desno odcepi kratka grapica in se konča z velikim sivorjavim previsom. Tilk pod previsom je v sipek grušč zasajen majhen bel brezov križ. Strešico ima nad kraki, v sredi pa rdečo zvezdo in pod njo fotografijo. Vesel in nasmejan obraz, obraz mladeniča, ki s hrepenenjem in upanjem zre v svet, je na tej podobi.

Pod zvezdo je na beli deski zapisano:

Tukaj počiva

IVAN ROBLEK-PETER

roj. 10. X. 1926, padel 21. VII. 1944 v Kamniški Bistrici.

Naj počiva v miru!

*

Usedel sem se v mehko muravico poleg groba. Raztegnjeni beli oblaki so pluli po nebesni modrini. Tu in tam je kakšen pristal ob sivo skalovje Planjave — ustavil se je, skrčil, pa se zopet dvignil kot val in odhitel dalje, v neskončnost. Na pobočjih gora so med zeleno travo in ruševjem poskakovali drzni gamsi, ptički so preletavali z vejice na vejico in na skalni robek, ter peli svojo veselo pesem, pesem življenja. Celo pisani metulj je zašel sem gor, da pobere sladki nektar nežnim cvetkam, ki v hrepenenju nastavljajo svoje čašice njemu, ki jih oplaja, in zlatim žarkom sonca, ki jih preživlja. In tudi potoček tam doli v grapi je veselo pel svojo pesem, ko se je poslavljaval od tega samotnega sveta in si utiral pot v ravnino.

Zasanjal sem se v to življenje, v to mogočnost, veselje in lepoto in jo pil, pil kot dete na materinih grudih.

Med to pesem življenja pa je rezko udaril klic črnega kavra...

Srce se mi je skrčilo. V misli pa se je zarezala podoba smrti.

Predme so stopili razbiti in spačeni obrazi mrtvih prijateljev gornikov, okrvavljena skala in sneg, ugasle oči — in čul sem oni grozni zadnji klic človeka, ko pada v smrt.

Tu pred mano leži v grušč in prst zagreben človek — mladenič. Komaj osemnajst let mu je bilo, ko je položil svoje mlado življenje na žrtvenik domovine, za nas in za gore.

Na njegov križec je ljubeča roka zapisala: »Naj počiva v miru!«

Ta poslednja želja se je izpolnila.

Tu si res našel svoj mir, res pravi mir. Sivo zidovje se sklanja nad tvoj grob kot mogočni spomenik večnosti, veter ti poje mračno in žalostno pesem smrti in ponoči se prižgo zvezdice na nebu — lučke na tvojem grobu.

Osemnajst let ti je bilo, ko si se poslovil. Komaj da si občutil življenje, komaj da si občutil sebe, človeka in svet, že si moral sovražiti in ubijati, sovražiti svet in človeka. Prav tedaj, ko si najbolj hlepel po ljubezni in dobroti — si moral ubijati.

Pravijo, da je mladost najsrečnejša in najlepša doba v človekovem življenju, da je mladost kakor svetla pisana pomlad. Toda še te ti nisi imel. Vse tvoje kratko življenje je bila le mračna siva zima, z divjim bučanjem plazov in viharja. Vso lepoto in srečo, vse največje in najlepše si žrtvoval, žrtvoval za nas. Mi imamo tvojo mladost, nam si dal svojo srečo, upe in hrepenenje — svojo prihodnost.

Mi imamo tvojo pomlad.

Nekaj sto metrov od tvojega groba hitijo fantje in dekleta v gore, nasmejami so, volja in veselje do življenja jim sijeta iz oči, polni so ljubezni do gora, do sveta, do človeka — da, tudi do tebe. Čeprav te ne poznajo, kakor tudi jaz nisem poznal tvojega obraza in čeprav ne vedo za tvoj zadnji dom — so ti hvaležni! Hvaležni so ti in te ljubijo. Ti si s pestjo, z ognjem, z bojem ustvaril vse to, kar imajo. Ti si s krvjo in sovraštvom zapisal: »Ljubite! — Ljubite gore in ljudi!«

In te besede so jim zapisane v srcih.

Tvoje roke niso objemale vrvi, nisi zabijal klinov in ne vihtel cepina, grabil si po orožju, po puški in bombi. Tvoje ime ne bo zapisano v zgodovini našega alpinizma in s tvojim imenom ne bo označena nobena smer v steni.

A bil si in ostaneš alpinist. Večji, silnejši in boljši od nas vseh. Tvoje ime pa bo ostalo v naših srcih in tvoje ime bo zapisano v vsaki steni, na vsakem vrhu, v vsej naši zemlji! In nikdar te ne bomo pozabili, ne tebe ne tvoje smrti.

Nikoli se najini pogledi niso srečali, nikoli si nisva stisnila desnic, ne dala besedi v pozdrav, pa vendar — postala sva si prijatelja.

Mislil sem, da človek najde prijatelja le med živimi ljudmi, med ljudmi, ki jih lahko vidi in sliši. Toda prišel sem k tebi, k tvojemu grobu in te spoznal. Ob tebi sem občutil veličino človeka, občutil tvojo ljubezen do nas, do gora.

Mnogo, mnogo si mi povedal. Nobena beseda ni še segla tako globoko v mojo dušo kakor glas tvojega nemega groba in še nihče mi ni govoril tako iskreno kakor ti.

Tedaj sva si postala prijatelja.

Včasih človek v življenju obupava, se izmika in izgublja vero vase. Mnogokrat pravimo: »Saj tega ne bomo nikoli dosegli, nikoli dobili, se ne izplača! Kaj bi se mučili!« Tudi jaz sem tak, vem, slabič sem. Tedaj spregovoriš ti.

Ničesar lepega nisi doživel, ničesar srečnega, ničesar dobrega, in namesto ljubezni človeka si dobil sovrašтво. A veroval si v ljubezen, v dobro in srečo, veroval si, da bo nekoč na svetu lepo in da bodo ljudje dobri in srečni, in veroval si tako silno, da se nisi bal dati zato vse, kar si imel, dati svoje življenje.

Da, včasih me je sram pred tabo, tako majhen se zdim ob tebi, tako grd. A dal si mi vero in pokazal cilj, dal si mi voljo in moč, da stopam po poti k človeku.

Nekdo je dejal, da med živim in mrtvim ni mostu, da je smrt prepad, ki nas za vedno ločuje. Jaz pa vem, da ni tako, saj sva se šele ob tvojem grobu, Peter, spoznala in zblížala, in prav tvoja smrt me uči živeti!

Še bom prišel k tvojemu grobu in se ustavil ob njem in še bo moje srce čulo tvoj glas. Toda ne bom več hodil sam, vsi bodo prišli, ti pa boš stopil med nas in ostal med nami, hodil boš z nami v stene in na vrhe — in zvečer, ko bo v krvavi zarji ugašalo sonce za robom daljnih gora, ko bomo polni dobrote in sreče, nam boš prožil svojo hladno desnico.

Stanko Kokošinek:

SEVERNA STENA OJSTRICE

(Prva ponovitev Ogrinove smeri)

Logarska dolina je oživela. Kamion je drvel po ozki cesti ob Savinji tja do konca doline — do Plesnikove domačije. Po dolgih letih samevanja je dolina zopet zaživela kot nekdanj in še bolj. Ljudje so delali kot mravlje. Zadnji čas je! Še nočoj mora biti vse gotovo: stojnice, govorniški oder in še sto in sto drugih malenkosti. Jutri bo tu velik partizanski tabor, v proslavo pete obletnice osvoboditve Logarske doline.

Požirali smo prah na vsej dolgi vožnji in se postopoma prelevili v mlinarje. Končno smo le obstali pri Plesniku in z veseljem zapustili naš »leteči kozolec«. Moj prvi pogled je veljal najbolj mogočni steni v Savinjskih Alpah. Ali bo nama tudi naklonjena, da si od bližje ogledava sistem njenih gladkih navpičnih plošč? Skoraj nepreplezljiva se mi zdi tako od daleč, vendar je morala že večkrat kloniti svojo ponosno glavo pred drznimi ljudmi, ki so v primeri z njo le nebogljene črvički. S takimi mislimi sva hitela po ozki gozdni poti proti Klemenškovi planini. V slabi uri hoda sva prišla na planino, kjer stoji nekaj na pol porušenih staj in še dobro ohranjena planšarija. Pred njo mi smo preložili del vsebine naših nahrbtnikov. Kmalu za tem smo se ločili. Z Ivanom sva ostala na planini, ostalih pet pa je odšlo po Kopinškovi poti na Ojstrnico in od tam na Korošico. Sonce je oblivalo steno, da se je svetila in se nama zdela še bolj nedostopna. Zaman sva iskala, kod se globlje smer v spodnjem delu stene, videla sva le vstop in dolgo črto, ki je rezala navpične plošče v gornjem delu stene. To je najbrž tista sto petdeset metrov dolga prečka v Ogrinovi smeri, katero nameravava jutri preplezati. Počasi se je spuščal mrak v dolino, zvarila sva si še čaj, razdelila opremo in legla k počitku na star otep slame v planšariji.

Dolgo nisem mogel zaspati; misli so mi uhajale v steno. Slike so bežale mimo mene. Videl sem poizkus treh Nemcev, ki so zaradi prevelike strmine odstopili. Prišla je prva svetovna vojna in še nekaj let po njej ni bilo nikogar, ki bi bil naskočil to steno. Šele leta 1926 poizkusi odlična plezalka M. M. Debeljakova. Misleč, da je severna stena, je sama preplezala lahko zahodno steno. Nato je prišel Janez Gregorin, toda tudi ta je poražen odšel. Šele leta 1929 je plezalska dvojica Režek—Modec preplezala steno v njenem zahodnem delu. Velikanske navpične plati v sredini in vzhodnem delu stene so še čakale plezalca. Tri leta za tem sta vstopila Ogrin in Omerza v sredo stene in se po nekaj dolžinah vrvi ognila navpičnim platem ter preplezala steno v 15 urah. Po teh uspešnih činitvah je stena zopet ostala sama vse do leta 1941. Že nekaj mesecev je bil okupator v deželi in neusmiljeno uničeval vse, kar je slovenskega. V dneh, ko so gestapovski kamioni vozili Slovence iz Gornje Savinjske doline v suženjstvo, sta vstopila v steno dva domačina Herle in Vršnik. Prišla sta do zadnje tretjine stene. Gladke navpične peči so jima zaprle pot navzgor. Prvič sta se umaknila. Toda kmalu sta se vrnila z dletom, izdoblila v plati luknje, v katere sta pritrdila kline, in prehod preko plati po ozki špranji jima je bil odprt. Sonce svobode je zasijalo, stena pa je samevala še naprej. Kje sta drzna plezalca, zakaj se ne oglasita? — Stena ne ve, da sta postala hrabra borca za svobodo in kot junaka položila svoji mladi življenji na oltar domovine! — Jutri dobi obisk, prvi obisk po svobodi!

Svit naju je našel že na poti. Dobre pol ure sva rabila do stene. Star, umazan sneg je ležal pri vstopu. Navezala sva se na vrv, porazdelila kovačijo, si stisnila roki in Ivan je vstopil prvi. Prvi metri niso terjali od naju prevelikih naporov. Brez težav sva v izmenjavi prišla do konca žleba, kjer je treba prestopiti na desno v steno. Pod seboj na snežišču sva zagledala dve majhni postavi; bila sta Rado in Cic, ki sta se namenila v Herletovo smer. Nekaj glasnih klicev v pozdrav in zopet sva imela opravlka s steno. Vrsta je bila na meni. Plezal sem do konca žleba pod previs, stopil z nogama na edini stop — preperelo skalo na nekakem podstavku, z rokami prijel na desno v ploščo in počasi dvigal desno nogo, da bi prišla na isto mesto kot roki. V tem se mi je zamajalo pod nogo, toliko, da sem še imel čas spustiti oprimek zagrabil sem z rokama skalo, jo ustavil samo za hip in zaklical: »Pazi! Ivan, ki je vestno spremljal ves potek, je odskočil, kot da bi ga pičila kača; v tem se mi je skala utrgala iz rok in s truščem in gromom zletela v dolino na mesto, kjer je malo prej stal Ivan. Zasmrdelo je po žveplu. Stena nama je dala opomin, prav, bova pa bolj oprezna, saj časa imava dovolj.

Ivan je zavzel svoje staro mesto in poizkusil sem znova. To pot je šlo gladko. Bil sem na položni plošči, ki se od tu dviga strmo in jo prereže le

ozka rez. Že sem hotel zabiti klin v rez za stop, ko zakliče Ivan, da ne moreva naprej. Iznenaden in obenem razočaran sem bil ob tem njegovem klicu. »Zakaj ne,« sem vprašal. »Vrv je nasekana!« Kaj? No, ta je pa lepa, sedaj pa nazaj, ne kaže drugega, s steno se ni igrati. Iskal sem razpoko, kamor bi lahko zabil klin za spuščanje, ko začujem od spodaj klic: »Stoj, Koko, šlo bo, vrv je nasekana tri metre pred koncem!« Oddahnil sem se in bil zopet dobre volje. Ivan je spodaj mrmrał kot medved. Gotovo se mu je tožilo za vrvjo kot meni, toda kaj hočeš, nesreča je tu in ne pomaga nobeno jadikovanje. V tem sem si dobro ogledal ploščo, v duhu sem že imel zabita dva klina, ki naj nama pomagata preko nje.

»Sedaj pa le, operacija je gotova,« je zaklical Ivan. Uresničil sem načrt, katerega sem si prej v duhu sestavil in bil sem v lahkem svetu nad ploščo. Ivan me je opozoril, da je vrvi konec. Zabil sem varovalni klin in kmalu sva bila skupaj. Še nekaj metrov in stala sva na veliki gredini. Pogledala sva proti vzhodu, v smer, kjer bi morala biti Rado in Cic. Cic je imel v delu prvo težko mesto v Herletovi smeri. Nekaj veselih klincev in vprašanj in nadaljevali smo vsak s svojim vzponom. Niti opazila nisva, da je sonce prišlo že precej visoko. Presenetilo pa naju je, ko sva zaslišala iz doline, kakko preizkušajo mikrofone. Razločno sva čula vsako besedo, kot da bi prisostvovala mitingu v dolini. Smer naju je vodila ob levem robu strmih plošč; tam, kjer se te končajo, pod črno prevesno steno, je prevzel Ivan vodstvo. Prehod naprej ali v desno je bil nemogoč, ostal je izhod na levo na nekak raz. Kaj je za njim, nisva vedela. Ivan je po dveh metrih zabil klin in počasi izginil za razom. Vrv je tekla počasi. Vedel sem, da ima težko delo, in bil pripravljen na vse. Toda ni bilo treba, kmalu je zaklical. V dolini so odpeli prvo katico »Slovenci kremeniti«, ko sem stal pri Ivanu. Ker še ni potegnil vse dolžine, je nadaljeval preko mesta, ki naju je v opisu najbolj mikal in skrbel. »Vesna prečnica, izredno težavno in izpostavljeno.« Ivan je vstopil vanjo, toda kakor se je izkazalo, je napak prijel. Zato je stopil nazaj, se oprijel drugače in silno izvešen prečkal na ozko polico, kjer je rabil vmesni klin, potegnil še nekaj metrov naprej in napravil dobro varovališče. Sedaj je prišla vrsta name. Ker sem videl, kako je plezal Ivan, sem brez težav vstopil v prečko. Spodaj v dolini je godba zaigrala »Mi smo vojaki korenjaki«, jaz sem pa v taktu godbe poprijemal in nekako z lahkoto izdelal to mesto, ki mi je v vsej steni po opisu dalo največ misliti. Prečka v desno in zopet nazaj v levo, okrog nekakega stolpa s krušljivo skalo in stal sem v veliki votlini sredi stene. Ivan je bil takoj za menoj. Tu sva nameravala potolažiti prazne želodce. V tem sva začula klice z vzhoda. Pogledala sva iz najinega brloga zagledala Rada in Cica na »Kancelnu«, pod najtežjim mestom. Bavila sta se z istim opravilom kot midva.

Iz doline sva čula slavnostni govor, raziskala sva votlino, ki je precej globoka, nato pa je Ivan sestopil iz votline na polico in po njej do tja, kjer jo seče druga polica skoraj pravokotno. Kmalu sem bil pri njem. To je sedaj tista prečka, ki sva jo videla včeraj s planine. Še ta prečka in iz najtežjega sva. Vstopil sem na polico, toda že po nekaj metrih je je bilo konec. Presekala jo je gladka plošča in onkraj nje se je polica zopet nadaljevala. Tam, kjer je bilo police konec, sem zabil klin in v tegu vrvi prečil čez ploščo na polico. Lahko rečem, da se mi je to mesto zdelo najtežje v smeri. Onstran sem zabil klin in poklical Ivana. To pot je trajalo malo dalje. Zanj je bilo to mesto še težje, ker se je moral pred ploščo izpeti, vendar je to težko mesto sijajno premagal. Polica je zelo izpostavljena in kamen, ki sem ga spustil ob steni navzdol, je rabil precej časa, preden je treščil v grušč pod steno. Bila sva nekako na sredi prečke, ko sva zagledala spodaj na poti čez Škarje majhne postave, ki so se premikale proti dolini. Ustavile so se in gledale, ker pa niso zapazile ničesar, so nadaljevale pot. Že sva hotela nadaljevati, ko sva začula v dolini strele. Tudi oni v dolini uživajo danes, še streljajo v splošno veselje, a vseeno se tu gori v tej višini počutim mnogo bolje kot v dolini. Ali je kaj lepšega na svetu kot tako plezanje? Še tri dolžine vrvi in

bila sva pri prepereli žmuli, kjer je konec težjih mest. Še en izpostavljen izves in bila sva v lahkem svetu. Tu sva napredovala hitreje in kmalu sva bila na poti.

Krepko sva si stisnila roki in urnih nog hitela proti vrhu Ojstrice. Tu sva se vpisala v knjigo in nadaljevala pot navzdol na Korošico. Gustl nama je takoj postregel. Našla sva tu nekaj znancev, med njimi Elo, ki nama je povedala, kako je petorica, ki je odšla prejšnji večer s planine, zgrešila, nekaj časa tavalala v noči okoli in končno bivakirala nekje pod vzhodnim razom Ojstrice. Po kratkem počitku smo se zedinili, da gremo čez Škarje v Logarsko, tam ujamemo kak kamion in tako poceni pridemo domov. Rečeno storjeno.

Počasi smo se pomikali proti Škarjam, ko nam nenadoma pride nasproti Cic. Po kratkem razgovoru se nam je tudi on pridružil s pripombo, da dalje kot do Škarij ne vzdrži. Na Škarjah smo izpraznili nahrbtnnike in hitro je šlo navzdol proti Klemenškovi planini. Med potjo sem gledal steno, ki je od naju zahtevala svoje, v povračilo pa nama razkrila vse svoje čare in naju napravila res zadovoljna. Sam ne vem, kdaj smo prišli na planino, kjer smo se napili bistre studenčnice in se tudi takoj poslovili od nje. Čim nižje smo prihajali, tem bolj sumljiva se nam je zdela tišina, ki je vladala nad dolino. Obšle so nas zle slutnje, toda nihče ni hotel z besedo na dan. Kaj, če ni več kamionov!

In jih res ni bilo več. Dolina je ležala v mraku mrka in pusta kot še nikoli. Razočarani smo obstali pri Plesniku. No, lepa reč, sedaj pa še peš v Solčavo. Časa imamo dovolj, avtobus odpelje šele ob dveh po polnoči. Počasi smo se »guncali« po dolini. Medtem se je že stemnilo, stražar nas je pustil brez vsakega pregleda naprej proti Solčavi. Malo pred vasjo je garaža. Zaradi varnosti, da avtobusa ne zaspimo, in ker nam je bilo končno vseeno, ali spimo sto metrov više ali nižje ob cesti, smo polegli v travo nasproti garaže ob bistrj Savinji, ki nam je zapela sladko uspavaniko. Travniki mi soba, to smo občutili sami, ko smo zaradi mraza ti poprej, drugi pozneje zapustili svoje »postelje« in otvorili promenado, katere sta nas kmalu rešila šofer in sprevoznik.

DRUŠTVENE VESTI

IZ OBČNIH ZBOROV

PD Domžale ima 1460 članov. Društvo je najelo planinsko gostišče na Veliki Planini, ki ga je pred vojno postavil znani oskrbnik Erjavšek iz Stahovice. To seveda še zdaleka ne zadostuje, zato se je društvo odločilo, da zgradi veliko planinsko postojanko tam, kjer je stala nekdanja med drugo svetovno vojno požgana kočča. Že leta 1949 so začeli graditi kot prvi pomožni objekt veliko transportno žičnico od Žage preko Kisovca in Male Planine na gradbišče. Boriti so se morali z velikimi težavami, vendar so kljub temu že postavili žičnico do zgornje postaje, izkopali klet in vodnjak ter zbrali skoraj ves potreben gradbeni material razen cementa. Z glavno zgradbo se še niso začeli ukvarjati — zaradi pomanjkanja kredita, — pač pa imajo v načrtu večjo pomožno zgradbo, ki bo kasneje služila kot depandansa. Člani, večji del odborniki, so opravili čez 6000 ur prostovoljnega dela v vrednosti 200.000 din. Vrednost zbranega materiala in žičnice znaša 1.200.000 din. — **PD Iskra** v Kranju ima 13 skupin s 611 člani, med katerimi je 350 delavcev. Uspešno sta delovala propagandni in alpinistični odsek, ki ima 8 članov. Ti so izvedli 54 plezalnih vzponov, večinoma III in začeli zidati bivak za 10 ljudi pod Kočno iz lastnih sredstev. Iz njihovih vrst je izšla pobuda za izdelavo specialnih žebeljev za gumi podplate, izdelali pa so tudi 25 cepinov za svoj odsek, 35 cepinov za GRS, 30 Gramingerjevih sedežev, 320 klinov in 30 sond. — **PD Mokronog** je mlado društvo, ki ima namen združiti prijatelje narave v dolini

Mirne. Določeni so bili organizacijski poverjeniki za Št. Rupert, Martinjo vas, Trebelno, Krmelj, Tržišče, Sv. Urh, Lakence, Malkovce, Telče in Bistrico. Sklenili so zidati kočo na Priči, ustanovljajo tudi smučarski odsek. — **PD Zagorje** je z lastnimi sredstvi, dohodki postojanke na Sv. Gori, popravljalo in opremljalo svojo postojanko ter zidalo kočo na Čemšeniški planini (1206 m). Zidavo je prevzela planinska skupina v Kotredežu. Društvo ima močno pionirsko skupino, alpinističnemu odseku pa manjka naraščaja. Uspešno sta delala tudi propagandni in markacijski odsek, ki je na novo markiral štiri pota. Sv. Goro je obiskalo 4955 izletnikov.

Razveseljivo novico smo prejeli iz Šaleške doline, kjer se je 22. t. m. ustanovilo **PD Šoštanj**, kjer je pred vojno delovala marljiva podružnica. Šoštanj je važen industrijski center in ima vse pogoje za razvoj planinstva. Odbor je sklenil postaviti svojo postojanko v Št. Vidu pod Smrekovcem.

Poživelo se je delo tudi v **PD Tolmin**, kjer je bila ustanovljena podružnica SPD pred 50 leti in je štela 48 članov, leta 1949 pa je PD Tolmin štelo 59 članov. V letu 1950 so dvignili članstvo na 447, ustanovili planinsko skupino v Sv. Luciji, markirali dve poti na Krn, Razor in Škrbino, priredili 17 skupnih izletov s 519 člani in zadovoljivo oskrbovali postojanko na Razorju. Društvo bo letos popravljalo kočo na Razorju, ustanovilo AO, ter poživelo organizacijsko, propagandno in markacijsko delo. — **PD Ajdovščina** ima 547 članov v šestih skupinah (Rihenberk, Dornberk, Lokavec, Dol-Predmeja in dve podjetji). Dogradili so Iztokovo kočo pod Golaki, oskrbovali pa zavetišče Antona Bavčerja na Čavnu. 64 članov je opravilo 1175 prostovoljnih delovnih ur, posebno je bil delaven markacijski odsek. — **PD Bohinj** ima 401 člana. Oskrbuje kočo pod Bogatinom in Vodnikovo kočo, ki sta imeli rekorden obisk. Na novo so markirali 8 potov, 7 pa so jih obnovili. Društvo se je spomnilo 150-letnice Willonitzkerja, ki je z Bohinjci Kosom, Korošcem in Rožičem 1778 prvi stopil na teme Triglava. Nameravajo obnoviti postojanko na Črni prsti in popraviti Vodnikovo kočo. **PD Bled** je zgradilo svojo postojanko na Lipanci in bo zastavilo svoje delo predvsem za AO in propagando. **PD Dovje-Mojstrana** ima 720 članov. Oskrbovali so Aljažev dom, ga obnavljali in opremljali, težave pa so imeli z oskrbo. AO je napravil 130 vzponov, sedemkrat sodeloval pri reševalnih akcijah in opravil 395 prostovoljnih delovnih ur. Razveseljivo je delo s pionirskim odsekom, ki ima 70 članov, redne skupne izlete in predavanja. V bodoče nameravajo preurediti in elektrificirati Aljažev dom in urediti planinski muzej.

PD Jesenice je gotovo eno izmed najbolj razgibanih društev v Sloveniji. Letos namerava adaptirati kočo pod Solno glavo, napeljati telefon iz Vršiča do Kranjske gore in nadelati nekaj novih poti. Najbolje je delal AO in gospodarski odsek, ki je izvršil vrsto adaptacij na Erjavčevi koči in na Tičarjevi koči ter organiziral dobro gospodarsko pomoč z ekonomijo. Dovršili so gradnjo Koče pod Špičko, ki je v alpinističnem pogledu izredno važna. Društvo je imelo 1426 članov, med temi 531 delavcev. Koče so sprejele 15.131 obiskovalcev, med temi 60 inozemcev (Avstrijci, dva Čeha, Nemci, Italijani in dva Angleža). Člani so napravili 2478 prostovoljnih delovnih ur. — **PD Gornji grad** se je ustanovilo 1. oktobra 1950. Ima 344 članov in namerava graditi kočo na Menini. — **PD Kržie** obstoja dve leti in ima lepe uspehe v propagandi, organizaciji skupin in v gradnji koče na Križki gori. Značilna je ozka povezanost z JA. — **PD Krško** gradi prepotrebno postojanko na Lisci. Pri tem beleži 3500 prostovoljnih delovnih ur. Ima 620 članov, imelo je tudi AO, pa ga je PZS zaradi napačnih odnosov do društva razpustila. — **PD Litostroj** je eno naših najpomembnejših društev, čeprav svoje delavnosti ni moglo razviti. Ima 302 člana, ki so priredili skupne izlete v Julijske, Kamniške, Karavanke in na Nanos. Namerava graditi postojanko na Voglu, alpinisti, ki jih je 21, pa so priredili zimski in letni tečaj ter zabeležili 5 zimskih in 16 letnih vzponov. — **PD Mozirje** se je ustanovilo 24. aprila 1950 in šteje 168 članov in 51 mladincev; ima posebno skupino v Nazarjih s 66 člani. Delaven je bil zlasti markacijski odsek, značilna je propagandna aktivnost.

PD Maribor je imelo lepe gospodarske uspehe z Ribniško kočo, kjer so zgradili veliko gospodarsko poslopje, na Mariborski koči in pri pripravljajalnih delih za kočo pod Roglo. Društvo ima 4636 članov. AO ima 19 članov in beleži 119 zimskih plezalnih vzponov ter 160 letnih. Vzgladno je bilo delo markacijskega odseka, ki je uredil 21 planinskih poti v skupni dolžini 180 km. Največ energij je PD Maribor zastavilo za Ribniško kočo, kjer je članstvo zapisalo 20.000 prostovoljnih delovnih ur. Gradbeni stroški znašajo čez 6.000.000 dinarjev. V letu 1950 so investirali v kočo 800.000 din, kočo je doslej obiskalo 5141 planincev, povprečno 11 na dan. Med njimi je bilo več ministrov, nekaj Nemcev, en Francoz in en Amerikanec.

PD Postojna ima 11 skupin. Oskrbuje Vojkovo kočo na Nanosu in namerava urediti bivak pod Kanjavcem (nekdanjo karavlo). Ima 461 članov, ki so opravili 4800 delovnih ur. Delaven in prizadeven je bil tudi AO, ki šteje 14 članov. — **PD Kum** — **Trbovlje** namerava letos elektrificirati postojanko na Kumu, ustanoviti AO in se organizacijsko utrditi. Ustanovljeno je bilo dne 5. julija 1950 in zajema spodnji del Trbovelj, separacijo, cementarno, Centralne rudarske delavnice, Zakum in Dobovec. Koča na Kumu je sprejela leta 1950 3002 obiskovalca. Preimenovana je v Kešetovo kočo. — **PD Tržič** ima skupine v Lešah, Podbrezjah, pri Sv. Ani in na Bistrici. Največ naporov je doprineslo pri gradnji Doma pod Storžičem. Ima 841 članov. Za silo so uredili tudi kočo na Dobrči, na Konjščici ter na Kofcah. V vseh kočah so imeli 8238 obiskovalcev. AO ima 23 članov in je zgradil bivak pod Storžičem ter naredil 263 vzponov. Značilna je povezanost društva z JA. — **PD Žerjav** obstaja šele dve leti ter stoji pred dograditvijo pomembnega Doma na Smrekovcu. Prispevali so člani nič manj kot 11.711 prostovoljnih delovnih ur, pomagali pa so društvu tudi rudniški sindikat, glavni odbor zveze sindikatov in PZS. Vendar so se morali kljub temu zateči k notranjemu posojilu pri članih. Društvo ima 490 članov.

PREGLED PRVENSTVENIH VSPONOV PO LETU 1945

PZS je naročila alpinistu tovarišu Kočevarju, da zbere podatke o pojavnih prvenstvenih vzponih in jih v sistematičnem pregledu priobča v Vestniku. Pregled bo že sam po sebi slikal razvoj našega alpinizma in bo nedvomno zanimal vse, katerim je naš alpinizem in njegovo mesto doma in v svetu pri srcu. Novi časi so prinesli nova imena in nove smeri, dali pa so tudi novo vsebino, nove kačipote.

SAVINJSKE ALPE

Prvenstveni letni vzponi: 1946

Smer skozi okno v **zapadni steni Planjave**. Ing. Vinko Modec in ing. Karlo Tarter, 12. maja 1946 (II—III).

Smer »Za rdečim Kupom« v **zapadni steni Planjave**. Boris Režek, Marjan Keršič in Draga Šušteršič, 27. junija 1946 (II—III z mesti IV).

Steber pod Glavo v **zapadni steni Planjave**. Marjan Keršič, Marko Breznik in Milan Beg, 26. julija 1946 (III—IV).

1947

Centralni steber **zapadne stene Planjave**, desno od smeri: Kemperle-Benkovič—Pressl, Marjan Keršič, Rado Kočevar in Alenka Svetel (Svetelova smer), 8. junija 1947 (III—IV).

Varianta smeri Župančič-Wissiak v **severnem razu Male Rinke**. Rado Kočevar in Peter Muk, 27. junija 1947 (III—VI).

Jugozapadna stena Skute, levo od južnega raza. Rado Kočevar, Franc Zupan in Miha Verovšek, 17. avgusta 1947 (III—IV).

Južna stena grebena Rinka—Skuta. Miha Verovšek in Ljubo Zupančič, 14. septembra 1947 (III—IV).

Jugozapadna stena Skute, levo od južnega raza. Rado Kočevar, Franc Zupan Kočevar, 3. oktobra 1947 (IV—V).

Črni Graben v severni steni Storžiča. Križaj Z. in Krmelj J., 13. avgusta 1947.

Direktna varianta v severni steni Storžiča. Perko Marjan in Zaletel Alojz, 21. oktobra 1947.

Mladinska smer v severni steni Storžiča. Perko Marjan, Zaletel Alojz in Perko Jernej, 11. oktobra 1947.

Prečenje zapadne stene Storžiča. Perko Marjan in Perko Jernej, 30. aprila 1947.

Levi steber v vzhodni steni Brane. Ljuban Zupančič in Dane Škerlj, 9. septembra 1947 (III).

Severozapadni steber Kalške Gore. Marjan Keršič in Alenka Svetelova, 12. oktobra 1947 (III—IV).

1948

Severna stena Dedca nad Korošico, leva smer. Ciril Debeljak in Ivan Arnšek, 14. julija 1948. (V).

Severna stena Dedca nad Korošico, desna smer. Rado Kočevar, Ciril Debeljak, 12. septembra 1948. (V).

Severna stena Kalške Gore, levo od Keršičeve smeri. Janez Zupet in Josip Govekar, avgusta 1948 (III—IV).

Severni steber II glave Poljskih Devic. Rado Kočevar in Janez Zupet, 17. junija 1948 (II, eno mesto V).

Severovzhodni raz Storžiča. Perko Marjan in Štefe Drago, 27. septembra 1948.

Centralna smer v severni steni Storžiča. Perko Marjan, 25. oktobra 1948.

Direktna smer v zapadni steni Storžiča. Perko Marjan, Perko Jernej in Januš Jože, 28. avgusta 1948.

Severna stena Dolške Škrbine, desni del. Rado Kočevar in Ančka Kristančič, 12. julija 1948 (III—IV).

Severna stena Vršičev nad Korošico. Ciril Debeljak in Šarlah Jure, 13. septembra 1948 (III).

1949

Južna stena Kočne, Krvave Peči. Kemperle Pavle in tovariši, avgusta 1949 (IV).

Severni Raz Dedca nad Korošico. Ciril Debeljak in Rado Kočevar, 21. in 22. septembra 1949 (VI).

Severna stena Kalške Gore, desno od Keršičeve smeri. Janez Zupet in Igor Levstek (III—IV).

Varianta Gregorinovega stebra v severni steni Kalške Gore. Janez Zupet in Vidmar Silva, avgusta 1949 (IV—V).

Prečenje severne stene Ojstrice. Rado Kočevar, Danica Pajer in Ivan Arnšek, 28. avgusta 1949 (IV).

Severna stena Ojstrice, desni del. Rado Kočevar in Ivan Arnšek, 19. septembra 1949 (IV—V).

Severozapadni raz Ojstrice. Ciril Debeljak in Ivan Arnšek, 25. septembra 1949 (V).

Severna stena Poljskih Devic, prva glava levo Velikega Vrha. Ciril Debeljak in Silva Urh, 19. septembra (IV—V).

Severna stena Poljskih Devic, med prvo in drugo glavo. Stanko Kokošinek in Slavko Preložnik, 19. septembra 1949 (IV, eno mesto V).

Severna stena Grintovca. Vavpotič Franc in Marica Vihtelič, avgusta 1949.

Steber v severozapadni steni **Storžiča**. Zaletel Alojz in Peharc A., 20. septembra 1949 (IV—V).

Severozapadni raz **Vršičev nad Korošico**. Ivan Arnšek in Silva Urh, 20. septembra 1949 (IV—V).

Severna stena **Velikega Vrha**, desno od Herletove smeri. Stanko Veninšek in Franc Perc, avgusta 1949 (III—IV).

Severna stena **Velikega Vrha**, levo od Herletove smeri. Rado Kočever in Danica Pajcar, 22. avgusta 1949 (IV—V).

1950

Južna stena Kogla, centralna smer. France Zupan in Ksavo Šemrov, 27. julija 1950 (V).

Severna stena **Dolgega Hrbta**. Pavle Kemperle in Murovec, avgusta 1950.

Severna stena **Male Rinke**, levo od sev. raza. Ciril Debeljak in Cegnar Jože, 23. septembra 1950.

TITOVA ŠTAFETA PO SLOVENIJI

Titova štafeta 1. 1951. in štafeta za 10 letnico OF sta dve mogočni manifestaciji naše planinske organizacije, ki izpričujeta organizacijsko, idejno in politično moč planinstva v novi Jugoslaviji. Štafeta za 10 letnico OF pa je še posebej veličasten pregled obnovitvenega dela, ki so ga po osvoboditvi požrtvovalno opravili slovenski planinci. Za primer objavljamo Primorsko-notranjsko, Tržaško in Koroško progo te štafete. Štafeta s svojim načrtom, potekom in izvedbo oznanja in pribija našo narodno enotnost, našo zgodovinsko in stvarno upravičenost ter na izviren in samosvoj način vključuje slovenske planince v našo družbeno politično aktualnost.

Titova štafeta se je začela 11. marca 1951 pod Triglavom in se končala 22. marca 1951 ob 15. uri v Gaju pod Gorjanci.

Zaradi izrednih snežnih razmer štafeta ni šla z vrha Triglava, marveč izpod Triglavske stene. Načrt štafete je bil naslednji:

11. marca: **Koča na Črnem vrhu** — Mojstrana (nese PD Mojstrana); Mojstrana — **Koča na Črnem vrhu** (nese PD Jesenice).

12. marca: **Koča na Črnem vrhu** — **Draga pri Begunjah** (nese PD Javornik, ki preda v Dragi palico PD Radovljica).

13. marca: **Begunje** — **Kofce** (nese PD Radovljica).

14. marca: **Kofce** — **koča pod Storžičem** (nese PD Tržič).

15. marca: **Koča pod Storžičem** — **Kališče** (nese PD Kranj).

16. marca: **Kališče** — **Dom na Kravavcu** (nese PD Iskra).

17. marca: **Dom na Kravavcu** — **Kamnik** (nese PD Kamnik, ki preda palico ob 16. uri na trgu v Kamniku PD Domžale).

18. marca: **Kamnik** — **Koča na Sv. Gori**; 1. Kamnik — Homec (nese PD Domžale, ki preda palico ob 8. uri na postaji Homec PD Ljubljani); 2. Homec — **Koča na Sv. Gori** (nese PD Ljubljana-matica, ki preda palico v Koči na Sv. Gori PD Zagorje).

19. marca: **Koča na Sv. Gori** — **Mokronog**; 1. Koča na Sv. Gori — Zagorje (nese PD Zagorje, ki preda palico ob 9. uri pri Grčarju v Zagorju PD Hrastnik); 2. Zagorje — Kum (nese PD Hrastnik, ki preda palico ob 13. uri na Kumu PD Trbovlje oz. PD Kum); 3. Kum — Mokronog (neseta PD Trbovlje in PD Kum).

20. marca: **Mokronog** — **Koča pri Gosposidični**; 1. Mokronog — Šmarjeta (nese PD Mokronog, ki preda palico ob 11. uri v Šmarjeti PD Novo mesto); 2. Šmarjeta — **Koča pri Gosposidični** (nese PD Novo mesto).

21. marca: **Koča pri Gosposidični**; PD Novo mesto čuva palico v Koči pri Gosposidični, kjer tudi prenočuje.

22. marca: **Koča pri Gosposidični** — **Gaj**; nese PD Novo mesto, ki preda palico 22. marca 1951 ob 15. uri v Gaju (Žumberk) hrvaškim planincem.

Planinsko društvo Celje je organiziralo samostojen priključek iz Celja, ki se je pridružil glavni štafeti dne 17. marca 1951 ob 16. uri na trgu v Kamniku.

Priključek je tekel preko Uršlje gore na Golte (PD Guštanj), z Golt na Raduho (PD Mozirje), z Raduho na vrh Ojstrice in v Kamnik (PD Celje).

Iz štafete za 10. obletnico OF objavljamo primorsko, tržaško in koroško progo

13. aprila: **Snežnik — Št Peter na Krasu** (nese PD Ilirska Bistrica).

14. aprila: **Št. Peter na Krasu — Postojna**; Št. Peter — Javornik 1268 m (nese PD Št. Peter); 2. Javornik 1268 m — Postojna (nese PD Postojna).

15. aprila: **Postojna — Vojkova koča na Nanosu** (nese PD Postojna).

16. aprila: **Vojkova koča — Pirnatova koča na Javorniku 1240 m** (nese PD Ajdovščina).

17. aprila: **Pirnatova koča na Javorniku 1240 m — Hleviška koča** (nese PD Idrija).

18. aprila: **Hleviška koča — Koča na Sivki** (nese PD Idrija).

19. aprila: **Koča na Sivki — Cerknjo**; 1. Koča na Sivki — Bevkov vrh (nese PD Žiri); 2. Bevkov vrh — Cerknjo (nese PD Cerknjo).

20. aprila: **Cerkno — Grahovo** (nese PD Cerknjo).

21. aprila: **Grahovo — Koča na Razor planini** (nese PD Sv. Lucija).

22. aprila: **Koča na Razor planini — Koča pod Bogatinom** (nese PD Bohinj).

23. aprila: **Koča pod Bogatinom — Koča pri Sedmerih jezerih** (nese PD Bohinj).

24. aprila: **Koča pri Sedmerih jezerih — Kredarica** (nese PD Bohinj).

25. aprila: **Kredarica**, PD Bohinj čuva palico na Kredarici.

26. aprila: Popoldne nese PD Bohinj palico na vrh Triglava, kjer bo stik štafet.

Tržaška proga

20. aprila: **Trst — Nova Gorica** (nese PD Trst, ki preda palico v centru Nove Gorice PD Nova Gorica).

21. aprila: **Nova Gorica — Kobarid** (nese PD Nova Gorica).

22. aprila: **Kobarid — Bovec** (nese PD Nova Gorica, ki preda štafetno palico ob 16. uri na trgu v Bovcu PD Bovec).

23. aprila: **Bovec — Izvir Soče** (nese PD Bovec, ki preda palico ob 16. uri pri izvihu Soče članom GRS).

24. aprila: **Izvir Soče — Zadnjica — Dolič** (nesejo člani GRS. Prenocujejo v koči na Doliču).

25. aprila: **Koča na Doliču — Kredarica** (nesejo člani GRS. Prenocujejo v koči na Kredarici).

26. aprila: Popoldne nesejo člani GRS palico na vrh Triglava, kjer bo stik štafet.

Eventuelni priključek koroške proge

22. aprila: Popoldne predajo koroški planinci štafetno palico na Korenskem sedlu članom GRS.

23. aprila: **Podkoren — Izvir Soče** (nesejo člani GRS).

STALNE ZIMSKE MARKACIJE V TRIGLAVSKEM POGORJU

Snega bo letos v gorah dovolj za smuko še skozi vso pomlad in mnogi smučarji bodo lahko še prišli na svoj račun. Sedaj, ko se bodo strma gorska pobočja otresla plazov, bodo smučarji odrinili tudi v Triglavsko pogorje, preko katerega so lani ljubljanski planinci postavili stalne markacije. Ta markirana pot drži iz Krme mimo Staničeve kočice preko Konjskega sedla in Velega polja preko Hribaric in da-

lje mimo triglavske jeze do Komne. Na vsej tej poti so postavili 35 železnih drogov, ki so dolgi po 5 metrov. Na vsakem drogu, ki je skrbno zabe-toniran v skalovje, je z vijaki pritrjena puščica. Sedaj bodo med te stalne znake postavili tudi zasilne, ki jih bodo potem odstranili.

Markiranje te poti je bila ena glavnih lanskih nalog ljubljanskih marka-

cistov, ki so jo odlično izpolnili. Mnogo so se pripravljali za to delo: treba je bilo najti primerne železne drogove in jih pripraviti za gore, pri čemer so našli pomoč v železničarski industrijski šoli v Šiški. Šele v začetku septembra je bilo vse pripravljeno. Del materiala so spravili na Komno, del pa v Zgornjo Krmo, kjer so tudi začeli delo. Bilo jih je deset in so delali ves teden. Posebno na prvem delu poti iz Krme navzgor

in na Velem polju so imeli težave zaradi pomanjkanja vode, ki so jo rabili za betoniranje. Konec tedna se je vreme poslabšalo, vendar so fantje kljub nevihtam delo končali vse do Koče pri Triglavskih jezerih. Teden pozneje je druga skupina odšla markirat še odsek do Komne. Pri vsem tem delu so opravili nad 1000 prostovoljnih delovnih ur.

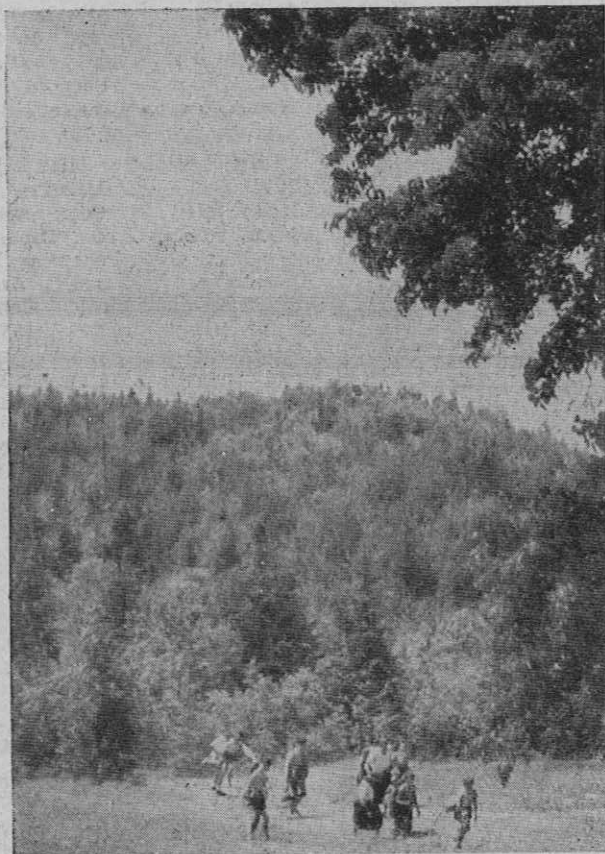
To je naša prva tako markirana pot v gorah. -kd-

TABORNIKI USTANAVLJAJO SVOJO ORGANIZACIJO

Pred vojno je bilo v Sloveniji veliko prijateljev življenja pod platneno streho, ki so se zbirali v raznih organi-

zacijah. Med temi sta bili najmočnejši skavtska in gozdovniška organizacija, ki pa sta z začetkom vojne prenehali z delom. Prva leta po vojni so posamezni taborniki spet začeli obujati ideje taborništva. Največ šotorov je bilo videti ob Bohinjskem jezeru, katerega okolica nudi izvrstne pogoje za življenje v naravi.

Poleti 1950 se je taborništvo toliko razmahnilo, da so mnogi izrazili želje za ustanovitev taborniške organizacije. Te želje se bodo zdaj uresničile, kajti pred kratkim je začel zbirati posebnih iniciativni odbor prve somišljenike. Planinci z veseljem pozdravljamo ustanovitev Zveze, mislimo pa, da bi morala združevati v svojih vrstah poleg mladine tudi odrasle, katerih je zlasti med planinci precej. Ne dvomno bo organizacija tabornikov sodelovala s planinci. In če bo to sodelovanje iskreno in pravilno, se bo sta organizaciji med seboj lepo izpopolnjevali.

Vedno več jih bo — mladih tabornikov.

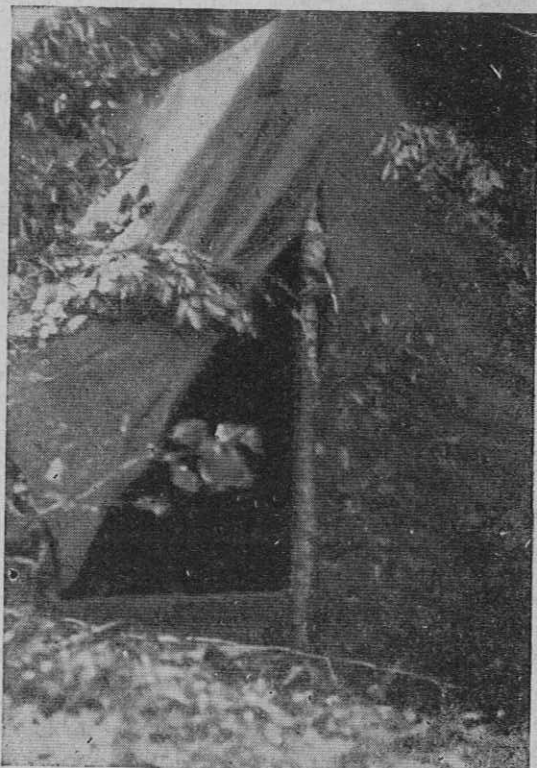
Foto Milstajn Tomislav

Inozemski odsek PZS je sklenil pred kratkim sporazum s C. A. I. (Club Alpino Italiano). Mednarodni pomen italijanskega alpinizma je viden iz odprav v razna gorstva, ki jih je v zadnjih 90 letih organiziral C. A. I. Podatke je zbral vodja inozemskega oddelka pri PZS tov. Ivo Lukanc. Ime zraven letnice pomeni vodjo odprave.

Kavkaz: 1887. Lerco; 1889. Sella; 1890 in 1896. Sella; 1907., 1908., 1909., 1910. Ronchetti; 1910. Piacenza; 1913. Ronchetti in Ghiglione; 1929. Vallepiana in Gasparotto; odprava Tržačanov Politzer—Pollengni, Miro Dugan.

Perzija: 1862. De Filippi, Lessona, Giacomo Doria; 1933. Ardito Desio in ostali.

Himalaja: (Karakorum). 1878. Grazioli; 1908. Cesare Calciatti, 1909.

Amadeo di Savoia duca degli Abruzzi; 1911. Cesare Calciatti; 1913. Kašmir in Tibet pod vodstvom Piacenza ter odprava v Karakorum in kitajski Turkestan (De Filippi); 1929. Geografsko-alpinska odprava pod vodstvom duca di Spoleto; 1930. Dainelli v Karakorum; 1937. v Sikim Himalajo, Maraini; 1939. v Sikim in Tibet pod vodstvom Boffa;

Centralna Azija: 1900. v Tian-šan pod vodstvom kneza Borghese; 1929. Töplitz v Pamir.

Afrika: 1906. Amadeo di Savoia na Ruvendzori; 1932. tržaška odprava na Visoki Atlas; 1934. Bonzi na Srednji Atlas; 1937. Ghiglione v Ekvatorialno Afriko.

Severna Amerika: 1897. Amadeo di Savoia na Sant Elia (Alaska), 1924., 1926., 1928., 1930. v Skalnem gorovju, Strumi; 1931. Facconi v Skalno gorovje Kanade; 1934. odprava na Grönland.

Južna Amerika: 1901. do 1903. Celestino Usuelle v Ande; 1910. v Peruanskih Andih pod vodstvom Tabussa; 1922, 1923 Federico de Pizzotti v Bolivianskih Andih; 1924. Mondini v Centralnih Andih; 1929. in 1931. Giorgis v Ekvatorskih Andih; 1934 v Centralne Ande; 1913., 1914., 1915. De Agostini v Ognjeno zemljo; 1917., 1929., 1930., 1931., 1932., 1935., 1936., 1937., 1938. odprava de Agostini v Patagoniji; 1937. Bona Cossa v Andih Patagonije.

Naši najmlajši
si sami postavljajo domove
Foto Milštajn Tomislav

Nos montagnes (29. letnik, Zürich), revija švicarskega ženskega alpinističnega kluba, izpričuje živahno alpinistično delovanje švicarskih žena. Decembrska številka lanskega leta prinaša članek o pogorju Gastlosen (les Inhospitallières), vrsto društvenih in sekcijских novic, poročila o planinski literaturi in osmrtnice.

Mitteilungen des Österreichischen Alpenvereins (5. letnik, november 1950) prinaša poročilo o vzpostavitvi Nemške planinske zveze (der deutsche Alpenverein). Avstrijski Alpenverein povdarja pomen tega dogodka za razvoj nemškega in avstrijskega planinstva, »nemški Alpenverein pa vendarle ne sme pozabiti na isti znak obeh zvez, na očnico AV.« Zanimivo je poročilo o 69. skupščini AV l. 1950 v Spittalu ob Dravi. AV je zboroval na Koroškem pred 21 leti. Poročevalec vzporeja pomembnost one davne skupščine z lansko. Vodilni motiv te je bila sloga in enotnost. Pozdravni večer, skupščina, vabila in pozdravi Korošcev, vse je bilo v znamenju 30. obletnice koroškega plebiscita, »težke obrambne bitke, v kateri so zmagali nemški Korošci 10. okt. 1920, pod najtežjimi pogoji, pod najtežjim pritiskom, v življenjski nevarnosti.« Delegati AV so se ob predavanju dr. Steinaacherja te zmage spominjali toliko rajše, ker je »v zadnjem času ponovno grozila tuja nadvlada.« Skupščina AV je torej potekala v znamenju znanih šovinističnih gesel o nedeljivosti koroške dežele in drugih temu podobnih dokazov za popolni in večni nemški značaj koroške dežele. Pomembno je organizacijsko prizadevanje za vključevanje mladine v vrste AV. Zastopanih je bilo 98 društev. Pozdravne brozjavke so prišle tudi iz inozemstva. (Anglije, Italije, Nemčije) in od vseh najvidnejših predstavnikov najvišjih avstrijskih oblasti. Alpenvereinu prisojajo velike gospodarske in kulturne naloge, posebne naloge pa pri vzgoji mladine. Izčrpen je bil pozdrav ministra za gospodarstvo, ki je poudaril ekonomski pomen planinstva. Predsednikovo poročilo pa govori o razcvetu planinstva v zadnjem letu.

Österreichische Bergsteiger-Zeitung je časnik, ki se posveča tujskemu prometu, smučanju in potovanju. V številki 12 z dne 15. decembra 1950 prinaša članek o jamarstvu v Alpenvereinu. Poudarjajoč važnost podzemskih jam za zbiranje deviz izjavlja člankar, da je avstrijska speleologija že zelo uspešna in zelo stara, saj sega do Valvazorja. V 19. stoletju je bila pri tržaškem Alpenvereinu ustanovljena sekcija Hades. Danes ima Avstrija raziskanih 600 jam, vrsto preizkušnih jamarjev in močno državno komisijo, arhive, načrte in katastre, ki jim, kakor pravi člankar, tudi druga svetovna vojna ni nič škodovala. Nič čudnega! O odkritjih večjih podzemskih jam poročajo tudi iz Francije in Italije.

50 letnico ustanovitve je preteklo leto slavila avstrijska sekcija Goisern. Goisern je majhen letoviščarski kraj med Ischalom in Hallstattom. Tu so doma specialni čevljarji za gozzerje, ki so po kraju dobili ime. Član te sekcije je bil znameniti plezalec Sepp Lichtenegger, ki se je pred nekaj leti ponesrečil na Matterhornu.

11. številka istega časnika prinaša medvojno korespondenco **dr. Kugyja**, ki jo priobčuje Gisi Decseye, dalje članek o jesenskih vajah gorske reševalne službe z najnovejšimi pripravami. Vaje so se vršile v Reissstalu tik nad cesto, tako da je izurjenost in pogum reševalcev lahko gledalo do 300 gledalcev. Povabljeni so bili tudi zastopniki oblasti. Spored je trajal 3 ure. Ves čas je deževalo. Vodil je Matouschek. Štaterski reševalci pa so bili dalj časa v Dolomitih na trdem treningu. Ugotovili so, da je gorska reševalna služba v Dolomitih slabo organizirana, da nimajo najpotrebnejših pripomočkov in da je v rokah gorskih vodnikov, ki jih je samo v Cortini 30.

Hans Ertl in **Alfons Hundhammer** sta kot četrta dosegla vrh Haukane v Andih (6427 m) po težavnem sev. zap. grebenu. Vzpon je trajal 22 ur.

Italijani se pripravljajo na 63. kongres C. A. I. na Siciliji. V zadnji vojni

je bilo razrušenih 100 koč, 156 poškodovanih, 64% lastnine C. A. I. Škoda je znašala 550 milijonov lir. Rezultati obnovitvenega dela niso izredni, posebno če jih primerjamo z našimi. Giovanni Bertoglio v Rivista Mensile, št. 9—10, 1950 se zahvaljuje Švicarjem, posebno uredniku Maksu Oechslinu, za tovariško priznanje dela C. A. I. v obmejnem predelu. Pritožuje pa se nad pisanjem glasila avstrijskega AV (Mitteilungen). Trenje ima svoje globlje vzroke še iz časov, ko se je koč C. A. I. posluževala umikajoča se vojska in jih »sistematično plenila«.

Italijanska revija prinaša vrsto prvenstvenih vzponov iz Zapadnih Alp, med ponovitvami pa daljši opis vzpona med ponovitvami pa daljši opis vzpona čez južno steno Matterhorna. To je bila prva ponovitev Benedettijeve smeri brez vodnika. Izvedla sta jo Primo Momo in Bruno Polfi 13. 14. avgusta 1942 v 31 urah.

Čilski alpinisti pripravljajo ekspedicijo na Ojos del Salado, najvišji vrh v Chile. Leta 1937 so tu raziskovali Poljaki.

Na Fitz Roy v Patagoniji je lani januarja skušal priti raziskovalec A. M. de Agostini, pa ga je vreme obrnilo.

Prva razstava alpinističnega slikarstva po vojni je bila odprta julija 1950 v Münchenu. Razstavljenih je bilo 167 del.

Oggioni in Aiazzi sta ponovila Cassinovo smer v Lavaredo. Oggioni je edini alpinist, ki je ponovil tri klasične Cassinove smeri v Punta Walker, v Badile in Lavaredu.

Severni greben Grossglocknerja sta v začetku marca 1950 preplezala v 7 in pol urah Erih Vanis in Karl Baumann. Vanis popisuje ta prvenstveni zimski vzpon v ÓAZ št. 11-12 1950.

V isti številki razpravlja na štiriinajstih straneh Dunajčan dr. Seibel o ekstremni zimski alpinistiki. Predvsem ga zanima razvoj zimske alpinistike v Vzhodnih Alpah. Tu se razvija organsko, ker bo samo na ta način alpinizem v tem predelu enakovreden zahodnoalpskemu, kjer je možno gojiti zimsko alpinistiko vse leto. Brez dvoma terja plezanje pozimi od človeka mnogo več kot poletno, toda vendarle ne toliko, da te-

Vinjeta Marjan De Reggi

ga ne bi zmožel letni vzhodnoalpski plezalec. Pristop k steni, vzpon in sestop so med seboj najtesneje povezani: tura se ne začne šele s steno, niti se z njo ne konča. Sestop je včasih še težji kot vzpon, posebno, če ti svet ni dobro znan in se ne moreš zanesti na karto »Mladi avstrijski zgolj tehnični plezalci pa čitanja karte ne obvladajo, ker jim tega ni treba.«

Dr. Seibel našteva naslednje izkušnje: kratke alpinske smuči se ne obnesejo zmerom. So primeri, ko so krplji več vredni, n. pr. v globokem snegu. Stene pete in šeste stopnje so pozimi sicer težje, vendar še zdaleč ne izčrpajo zimske alpinistike v celoti. Sestop po isti smeri s spuščanjem ni vreden pravega gornika, čeprav je tehnično morda več vredno. Po zimskem vzponu se človeka na vrhu rada loti brezčutnost, ki je lahko nevarna. To je treba znati premagati. Severna stena Dachla ali jugovzhodna Fleischbanka pozimi še zdaleč ne dosega zimske severne stene Hochtora. Klasično zimsko plezanje je v letnih stenah IV. stopnje; kar je poleti IV, je pozimi V in VI in narobe. To velja na splošno, v po-

sameznih primerih morda ne. V Dachlu n. pr. se poleti navezujejo šele na visokem pomolu (Plattenspitz), pozimi pa je pristop do tu glavni problem, kar se kaže v času.

Zimske ture zahtevajo od alpinista izredno telesno vzdržljivost in duševno potrpežljivost. Tehnika je potrebna, a še bolj kondicija, ki je ne pridobiš s kratkim treningom, marveč z večletnim urjenjem telesa. Tkim. specialni trening ni smotr. Vpoštev pride le kondicijski trening, ki mu je namen pomakniti mejo telesne in duševne izčrpanosti čim dlje. Vendar mora biti trening pameten, da si ne pokvariš srca. Geslo naj bo: tako hitro, kolikor moreš, a brez napa, kolikor moreš. Po težjem treningu je važen počitek. Ne misliti, da bo telo odpornejše, čim več boš tvegval v kratkem času. Po težjih storitvah namreč ni utrujeno samo mišičevje, marveč je treba računati tudi z oslabljenjem jeter. Ne smemo misliti, da je »športno« srce najspodobnejše. Saj nima rezerve, kot jo ima normalno srce. Treba je odmeriti trening glede na individualne sposobnosti. Priporočljivi so dolgi jesenski izleti s težkim nahrbtnikom, z biciklom, enkrat tedensko — najbolje v četrtek, štiri dni po nedeljskem izletu — tek na 10.000 m. V novembru in decembru delaj 25 km marše. Če si količkaj v formi, ne boš rabil dosti več kot dve uri. Seveda to ne sme biti norma. Če ne zmoraš, znižaj mero treninga. To je zelo težko, posebno če treniraš v družbi. Ne izživaj in ne daj se izživati, če nočeš nositi posledic, kadar gre zares, ali če gre samo za trening. Ko zapade sneg, treniraj tek na 50—60 km z 12,5 kg prtljage. Pomni: zimska alpinistika je težka atletika na daljši čas. Ne pretiravaj pri treningu, pred očmi imej končni uspeh. Kdor na vse ture, nedeljo za nedeljo odhaja z biciklom, ta ima v treningu dober dodatek. Le smuškega teka na dolge proge ne sme zanemarjati. Ko pa odideš na zimsko turo, pusti kolo doma. Tedaj boš rabil vso moč, zato kupi vozovnico.

Glede prehrane velja, da jo je treba usmeriti na ogljikove hidrate, kajti telo pri izrednih naporih izgublja in potrebuje največ sladkorja. Slanino,

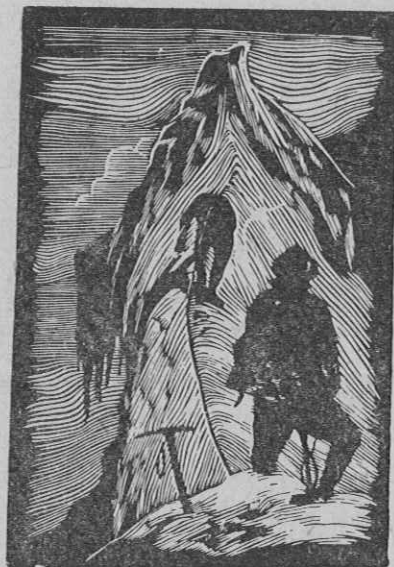
klobase, sardine pusti doma, vzemi pa s seboj bel kruh, prepečenec, kekse, marmelado, margarino, orehe, lešnike, ovomaltine itd. Za uspešno turo silno važna oprema je po dr. Seiblu v Avstriji v vodah prevrednotenja. O ny-lonski opremi se ne izraža povoljno. Iz zavesti, da zaradi visokih cen ne moreš priti do take opreme, rado pride do precenjevanja obleke in občutka zapostavljenosti. Vendar proti ny-lonski opremi govori razen cene tudi dejstvo, da izgube toplote v bivaku ne zadrži puh, pa naj bo v ny-lonski ali balonski svili. Ny-lonska oprema ima sicer eno prednost: da je lahka in da zavzema malo prostora, toda pri biva-kiranju se obnese prav toliko ali še manj kakor avstrijske z vato podložene obleke. Vendar je podcenjevanje opreme prav tako napačno kot precenjevanje. Posebno pri mladini se za njo skriva velika subjektivna nevarnost. Specialna oprema za zimskega alpinista je topla obleka: prostoren jopič iz jadrovine, podšit v četverkotih z vatelinom in triko podlogo, ohlapna obleka. Podšite z vatelinom, na kolenih in okoli pasu v več plasteh, Zdarskyjeva vreča in puhasta spalna vreča. Misel, da je zrak med obleko dober za obrambo pred mrazom, je sama na sebi pravilna, toda zraka največkrat ni, posebno na ramah. Glavno je, da je obleka dovolj prostorna, ohlapna. Če si ne moreš preskrbeti vatiranega jopiča, dosežeš približno isto, če med dva anoraka oblečeš debel sviter. Pod volnene rokavice obleci še usnjene in ne narobe. Za vsak dan je treba imeti nove, prav tako nogavice, ker preznojene v bivaku jemljejo preveč toplote. Od dobrega bivaka zavisi naslednji dan. Spalna vreča s puhom spada k zimski opremi, čeprav je bilo že mnogo tur narejenih brez nje. Za sončno vreme nikdo ne jamči in v slabem vremenu je Zdarskyjeva vreča premalo. Računati je treba tudi z več bivaki. Pri takih turah rada nastopi otopelost, huda subjektivna nevarnost. Najboljši trening za premagovanje te je smuški tek na dolge proge. Dr. Seibel popisuje nato zimsko turo v Dachsteinu (Windlegergrat). Vsa oprema je bila v redu; pri zadnjem bivaku pa je eden od plezalcev kvetrovce uporabil za blazino, namesto

da bi jih grel med anorakom in sviterjem, in čevlji so seveda zmrznili. Pri zimskem bivaku tudi ob najboljši opremi zaradi mraza najbolj trpe pleča, kolki in pete, ker so najbližji snegu, ter kolena in prsti na nogah, ker spalna vreča na njih počiva. Za izolacijo od snega je najboljša vrv. Zrak v gumijasti »žimnici« ne velja, ker je mrzel. Važno je, da telo ne izgubi preveč toplote, ker ga je težje ogreti, kakor pa toploto ohranjati. Lego izberi dobro in ne spreminjaj položaja do jutra. Na kolenih je dobro našiti žep, vanj pa vtakniti kakršno koli volneno ojačenje spalne vreče. Za bivak so potrebni posebni čevlji (volna, vate-lin), ki čuvajo pred mrazom posebno prste in pete (papir!). Kožuhovinasti čevlji se ne obnesejo. Urejen bivak v snegu pri -12°C je lažja stvar kot suh bivak v hladni septembrski noči brez opreme. V vsakem primeru predstavlja zimski bivak preizkušnjo za krvni obtok in zdravje. Tu o kakem treningu ni govora in bi ta škodo še povečal. Gibanje v svežem zraku, izmenična kopel v topli in mrzli vodi, to je edino, kar moreš napraviti za večjo odpornost proti mrazu.

Na zimskih turah naj se vrvicev v vodstvu ne izmenjava. Prvi opravljaj tehnično delo, drugi pa imej večje napore s težjo prtljago. Kot doživetje in kot dejanje je zimska tura zmerom kritična, ker ne moreš vnaprej vedeti niti časa niti težavnosti. Stroga klasifikacija stene je nemogoča, kar je prednost zimske alpinistike. Tehnične težave niso niti preveč pogoste niti pretežke, pač pa terja zimska tura ogromno časa. Klasifikacija sten pozimi je možna le glede na lego sten. Začetnikom se priporoča, da začno v pozni zimi z zahodnimi stenami, nadaljujejo z južnimi, nato se lotijo šele severnih in vzhodnih.

Dr. Seiblu se zdi, da je zimska alpinistika eno izmed sredstev, ki bodo alpinizmu vrnila stare, idealne cilje prav zato, ker se ne more podvreči togemu, tendencioznemu, zgolj športnemu vrednotenju.

ŌAZ št. 11—12 prinaša seznam prvenstvenih vzponov v avstrijskih Alpah in drugih gorstvih. V Belih Cordillerah sta 17. aprila 1950 Ali de Szepessy-Schaureck in njegova žena

Vinjeta Marjan De Reggi

izvršila več prvenstvenih vzponov, med drugim tudi na Nevado Jangyaraju (5686 m). Dva francoska plezalca sta se povzpela v Equadorskih Andih na Pic Central de l'Illiniza (5305 m). V Peruanskih Andih (Huay-huaš skupina) sta zmagala Amerikanca Harrah in Maxwell Nevado Jerupaja (6634 m). V istih Andah in v Venezueli sta izvršila vrsto prvenstvenih vzponov Italijana Ghiglione in Girando. Švicarsko-angleška ekspedicija je dosegla sijajen uspeh s prvenstvenim vzponom na Ibi Gamin (7355 m). Iz taborišča VI. v višini 7000 m sta odšla 22. avgusta 1950 švicarska zdravnik Alfred Tissières in Gabriel Chevalley pod vodstvom znanega alpinista René Ditterta. Anglež Berill je moral ostati v taborišču V. Pred 100 leti, 14. avgusta 1855 sta dva Monakovčana Adolf in Robert Schlagintweit na Ibi Gaminu dosegla višino 6785 m. V centralni Anatoliji so se švicarski alpinisti povzpeli na 3916 m visoki vrh Erdžias Dag.

Tass javlja iz Taškenta, da je 12 alpinistov iz Taškenta doseglo Pic Lenin (7127 m).

Zmagovalci osemtisočaka Anapurne (8076 m) Maurice Herzog in Louis La-

chenal ter spremljevalca dr. Jacques Oudot in Marcel Ichac so bili odlikovani z redom francoske častne legije.

Ing. Adalbert Stradal, ki je svojo alpinistično kariero začel pred 60 leti v Ljubljani, je umrl v starosti 82 let. Bil je sudetski Nемеc in je služboval v Ljubljani, Velikovcu in drugod. Julijske Alpe in Karavanke so bile njegovo prvo torišče. Bil je eden izmed pionirjev internacionalnega alpinizma in je vzdrževal zveze z nemškimi, francoskimi in angleškimi alpinisti. Bil je dober prijatelj dr. Kugyja in eden prvih učencev Zdarskyja.

Robert Zimmer je razstavil na Dunaju 80 umetniških slik iz Dolomitov in sosednjih gora. Velik del tega alpskega slikarja je posvečen folklori: ljudem, krajem in predmetom. Isti slikar je z Weingartnerjem izdal knjigo o Južni Tirolski, v kateri je združen umetniški opis gorskih lepot z opisom starih običajev, hribovskih naselij in življenja hribovcev.

Hanz Kinzl, profesor geografije na univerzi v Innsbrucku je z E. Schneiderjem izdal delo: Cordillera Blanca (Peru). Belo Cordillero so Evropejci med vsemi ameriški ledniki najprej odkrili (leta 1532). Vendar so se tu do slej znanstveno in alpinistično največ uveljavljali člani Alpenvereina (leta 1932, 1936, 1939/40), ki so gorovje kartografsko posneli in ga alpinistično »izropali«, saj so osvojili vrsto petin šesttisočakov; povzpeli so se tudi na najvišji vrh Juascaran (6768 m). Leta 1948 so se tu mudili Švicarji. Ledniki so tu razmeroma majhni, tvorijo pa ogromne strehe in ledniški sneg v najbolj strmih stenah ter velike ledene sveče, ker so temperaturne razlike vedno zelo velike. Značilna so velika morenska jezera. Eno takih je leta 1941 uničilo tretjino mesta Huaras in več tisoč prebivalcev. Prebivalstvo govori še staro govoricu Inkov, kečua. Dežela je polna spomenikov stare kulture.

Trije poslednji problemi Alp je naslov knjige Andreja Heckmairja. Rešeni so bili od leta 1931 do 1938: severna stena Matternhorna, Grandes Jorasses in Eigerja.

Koroško v starih slikah je predočil W. Frodl, graški umetnostni zgodovinar. Omenja tudi topografsko delo Valvazorja in Pernharta. Pri nas zadevne popolne monografije še nimamo.

Švicar **B. Schocher** je izdal zbirko fotografij iz življenja alpskih živali.

Lucien Devies, predsednik C. A. F., je bil v novembru 1950 odlikovan z redom častne legije za zasluge, ki jih ima za razvoj francoskega alpinizma.

»The living Wilderness« je naslov reviji, ki jo izdaja The Wilderness Society v Washingtonu. Izhaja štirikrat na leto in prinaša članke, fotografije, slike in risbe, ki opozarjajo na življenje v naravi in na probleme, ki so v zvezi z življenjem modernega človeka v naravi, opozarja na varstvo naravnih znamenitosti, na bogastvo veličastne narave, na nevarnosti civilizacije itd. Vsekakor društvo, ki je Ameriki potrebno.

Die Alpen — Les Alpes št. 11, 1950, prinaša daljši članek o Goethejevem odnosu do gora, ki se kaže v njegovih vtisih iz potovanja po Švici. Članek po svoje dopolnjuje dolgotrajno debato o vsebini alpinizma v italijanski reviji leta 1949/50, v katero so posegli Buzzati, Mila in Gobessi. Urednik priobčiča dnevnik pokrajinskega slikarja Gustava Otta, ki je 1855 pisal zanimive beležke o svojih turah. Dalje je tu napotek smučarjem, ki bi se brez vodnika podali na smuške ture v Ötztal, opis smuške ture od Lucendra do Engelberga, opis zatišne švicarske vasi Soglio in Val Bavone, poročila o raznih skupščinah, med katerimi je posebno zanimivo poročilo o mednarodni konferenci meteorologov in glaciologov v Milanu.

T
VSEM OKRAJNIM MAGAZINOM IN
OKRAJNIM ZVEZAM KMETIJSKIH
ZADRUG TER POTROŠNIŠKIM ZA-
DRUGAM IN OSTALIM MAGAZINOM!

Irgovsko podjetje

z galanterijo na debelo

L J U B L J A N A
S V. P E T R A C E S T A 1

Vam nudi bogato zalogo različnega galanterijskega in drobnega blaga, kakor: nahrbtnike, aktovke, kovčke, steklenino ter drugo blago, kakor tudi razno pohištvo: stole, omare, itd.

Skladišče za „GALANTERIJO“ Sv. Petra cesta št. 1
Skladišče za „STEKLO“ Javna skladišča, Tyrševa c. 33

DRŽAVNO GOSPODARSKO PODJETJE

„Slovenijašport“

LJUBLJANA
TYRŠEVA CESTA 8

S SVOJIMI PODRUŽNICAMI:

MARIBOŘ, Gosposka 19
CELJE, Stanelova 9
JESENICE, Cankarjev trg 3
NOVO MESTO, Gl. trg 34
SOLKAN,
Ulica IX. Korpusa 158

vam nudi

fizkulturene potrebščine
za vse panoge športa